

શ્રી બહુચરાજીની યાત્રા

આ વર્ષમાં પોષ સુદી પૂનમના રોજ અમે બહુચરાજીની યાત્રાએ ગયા હતા. બહુચરાજી એ ચુંવાળમાં માતાજીનું મોટું ધામ છે. ઘણા લોકોની તે કુળદેવી છે જેથી જે નાતિના માણસોની તે કુળદેવી છે તે લોકો પોતાનાં છોકરાંની બાધા ત્યાં ઉતરાવે છે. છોકરૂં ૩ કે ૫ વર્ષનું થાય ત્યારે તેને બહુચરાજી લઇ જઈ ત્યાં તેના માથાની લટ લેવરાવી, વાળ લેવરાવી માતાજીને પગે લગાડે છે. આ પ્રકારની ઘણા લોકો બાધા પણ રાખે છે. બહુચરાજી એ જગદંબાનું મોટું ધામ ગણાય છે. પહેલાં તો ત્યાં રેલ્વે ટ્રેન નહોતી ત્યારે લોકો પગરસ્તે ચાલીને જતા તે પછી મહેસાણેથી મણુંદરોડ થઈ રેલ્વે થતાં તે રસ્તે જવાતું, હાલમાં તો અમદાવાદથી સીધા કલોલ અને કડીને રસ્તે રેલ્વે ચાલુ થઇ ગયેલી હોવાથી રેલ રસ્તે ત્યાં જવાય છે.

અમદાવાદથી સ્હવારના પોણા દસ વાગે એક ટ્રેન બહુચરાજી જવા ઉપડે છે. આ ટ્રેન સીધી બહુચરાજી જતી હોવાથી રસ્તામાં ગાડી બદલવી પડતી નથી. અમદાવાદથી ત્યાં જવાનું ભાડું ૦-૧૩-૯ છે.

રસ્તામાં સાબરમતી, કલોલ, ભોયણી એ વિગેરે સ્ટેશનો આવે છે. અમે અમદાવાદથી સ્હવારની ગાડીએ નીકળી ૨ાા વાગે બહુચરાજી પહોંચ્યા હતા. રસ્તામાં કલોલ એ જંકશન સ્ટેશન છે તેમ કડી એ ગાયકવાડી રાજ્યના વિભાગનું શહેર છે. ત્યાંથી આગળ ભોયણી આવે છે તે સ્થળે જૈનોનું મલ્લિનાથનું મોટું દેરાસર છે. જૈનો ઘણા યાત્રાએ ભોયણી જાયછે. બહુચરાજી સ્ટેશને લગભગ ૨ાા વાગે ગાડી પહોંચે છે.

બહુચરાજીનું સ્ટેશન છે. સ્ટેશનથી નજીકમાંજ માત્ર બે ખેતરવા દૂર માતાજીનું મોટું મંદિર છે. સ્ટેશનથી જતાં વચ્ચે **બાંધેલું તળાવ** આવે છે આ તળાવમાં પાણી બારે માસ રહે છે. તે તળાવની પેલી પાર માતાજીના કોટનો દરવાજો છે તેમાં થઈ મંદિરમાં જવાય છે. અહિં યાત્રાળુઓને ઉતરવા માટે ઘણી ધર્મશાળાઓ છે. અમે અમદાવાદવાળાં શેઠાણી બાઇ જેકોર શેઠ બાપાલાલ બેચરદાસની વિધવાની ધર્મશાળામાં ઉતર્યા હતા.

માતાજીનું સ્થાન—બહુચરાજી એ ચુંવાળનો પ્રદેશ ગણાય છે. તે શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારના રાજ્યમાં કડી પ્રાંતમાં ચાણસ્મા તાલુકામાં આવેલું છે. પાસે બેચર કરીને ગામ છે. ગુજરાતમાં—અંબાજી, બહુચરાજી, કાળકાજી એ માતાજીનાં મોટાં ધામ ગણાય છે. કહ્યું છે કેઃ

આરાસુરમાં અંબા બિરાજે, પાવાગઢમાં કાળી;
દક્ષિણમાં તુળજાભવાની, ચુંવાળ બહુચરબાળી.

તેમાં બહુચરાજી એ માતાજીનું મોટું ધામ છે. તેનું મહાત્મ્ય પણ વિશેષ છે.

મંદિરઃ—બહુચરાજીનું હાલનું મંદિર સંવત ૧૮૩૯ માં એટલે સન ૧૭૮૩ માં શ્રીમંત દામાજીરાવ ગાયકવાડના નાના કુમાર માનાજીરાવ ગાયકવાડે બંધાવેલું છે. મંદિર ભવ્ય અને વિશાળ છે. મંદીરની

આજુબાજુ કોટ છે. હાલ પશ્ચિમ અને દક્ષિણ તરફ કોટ પડી ગયેલો હોવાથી નવો બંધાવાની તજવીજ ચાલી રહી છે. માતાજીનો વહીવટ શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકાર તરફથી થાય છે. તેમના તરફથી ત્યાં કારભારી રહે છે. માતાજીનું મંદિર પથ્થરનું અને ઉત્તમ કારીગીરી વાળું છે તે ૫૦ ફુટ લાંબુ અને ૩૦ ફુટ પહોળું છે. મંદિર પૂર્વાભિમુખે છે. તેના ઉપર બે ઘુમટ અને એક શિખર છે. મંદિર ઉંચું બાંધણીનું છે. પગથીયાં ચઢ્યા પછી પહેલો સભામંડપ આવે છે. તેની ઉત્તર અને દક્ષિણ બે બાજુ આવવા જવાના બે રસ્તા છે. ત્યાંથી અંદર જતાં બીજો નાનો સભામંડપ આવે છે. ત્યાંથી અંદર માતાજીના ઘુમટમાં જવાય છે. માતાજીના મુખ્ય ઘુમટના બારણા બહાર પુંજારી બેસે છે. એક બાજુ પાટ ઉપર ભટજીના માણુસો બેસે છે.

અહિં આગળ બાધા હોય તે લોકો જઇ ભટજી પાસે બાધા છોડાવે છે. નાના સભામંડપમાંથી માતાજીના મંદિરમાં જવાય છે. તેમાં લગભગ ચારેક ફુટ ઉંચા ચોતરા ઉપર માજીનું સિંહાસન છે. ત્યાં બે બાજુ બે અખંડ દીવા બળે છે. અહિં માતાજીની મૂર્તિ નથી, પણુ અંદર સુંદર ગોખ છે. તે ગોખમાં માતાજીનો બાલાયંત્ર છે. આ યંત્રની પુંજા થાય છે. અને ગોખમાં માતાજીના ચિત્રવાળી આંગી ચઢાવેલી હોય છે. બ્રાહ્મણો સ્નાન કરી રેશમી કપડાં પહેરી માતાજીનાં દર્શનપૂજન માટે અંદર જઇ શકે છે. અમે પણુ સહકુટુંબ મંદિરમાં માતાજીની પુંજા કરવા હંમેશાં જતા. અંદર યંત્રની ચંદન, પુષ્પ, ધુપ, નૈવેદ્યાદિથી પુંજા કરવામાં અમને ઘણો જ આનંદ અને શાંતિ થતી.

પૂજન—હંમેશાં સ્હવારમાં ચાર વાગે માતાજીનાં દ્વાર ઉઘડે છે અને માતાજીનો ગોખ તથા તેની આજુબાજુનો ભાગ પ્રક્ષાલ કરનાર ધોઈ નાંખી પછી કપડેથી લુંછી સાફ કરે છે અને મંદિ નો બીજો

ભાગ મંદિરના કામાડી વાળી ઝુડી સાફ કરે છે. આ પ્રમાણે મંદિર સ્વચ્છ કર્યા પછી પૂજા શરૂ થાય છે. પછી શોડષોપચાર પૂજા થાય છે અને આરતી થાય છે. માતાજીને શીરાનો પ્રસાદ બાળભોગ માટે ધરાવવામાં આવે છે. પછી તે પ્રસાદ બહાર વ્હેંચવામાં આવે છે. દશેક વાગ્યાના અરસામાં થાળ ધરાવવામાં આવે છે. થાળ થયા પછીથી તે પાંચ વાગ્યા સુધી માતાજીનાં દર્શન માટે મંદિર ખુલ્લુ રહે છે. બાર વાગ્યા સુધી અંદર જઇ પુંજા કરવાનું ચાલુ રહે છે, પછી ભાવિક યાત્રાળુઓ બારથી પાંચ વાગ્યા સુધી માજીનાં દર્શન કર્યા કરે છે. જેથી મંદિરમાં ભીડ થતી નથી. જેને જે વખતે દર્શન કરવા જવું હોય તે વખતે જઈ શકે છે. મુખ્ય પ્રવેશદ્વાર એક છે. પણ બે સભામંડપોમાં ઉત્તર દક્ષિણ બે બાજુ જવાના રસ્તા હોવાથી યાત્રાળુઓ દર્શન કરી તરત બહાર નીકળી શકે છે.

શણગાર—સાંજે પાંચ વાગે ફરી પ્રક્ષાલ થાય છે અને પછી માતાજીની પુંજા થાય છે. પુંજા થયા પછી માતાજીને શણગાર ચઢાવે છે. અને પછી પુંજા થાળ વિગેરે ચઢાવે છે. તે વખતે માતાજીની ભોગ મૂર્તિ ગોખમાં પધરાવી શણગાર ચઢાવે છે, તેમને કુકડાનું વાહન હોય છે, શણગાર રાત્રે નવ વાગે ઉતારી લઈ જામદારખાનામાં સોંપી દેવામાં આવે છે. દર રવિવારે મુખાર્વિંદનો શણગાર હોય છે.

મૂળસ્થાન—માતાજીના મોટા મંદિરની પાછળ પશ્ચિમે એક મોટું વરખડીનું ઝાડ છે, ત્યાં ઝાડના મૂળમાં માતાજીનું સ્થાન છે. અને ત્યાં નાનું દેરૂં બંધાવેલું છે. આ માતાજીનું મૂળ સ્થાન છે એમ કહેવાય છે. અહિં પહેલાં શંકુ આકારની પથ્થરની ખાંભી કરવામાં આવી હતી, પછી તે ઠેકાણે નાની દેરડી કરેલી તેજ હજુ કાયમ છે. આ દેરડી સલમ રાજાએ બંધાવેલી કહેવાય છે. આ દેરડી વરખડીના ઝાડની

આજુબાજુ આવેલી છે. આ માતાજીનું આદિસ્થાન ગણાય છે. પહેલું જે દેરૂં હતું તેની પાસે બીજું દેરૂં છે તે મરાઠા ફડનવીસે બંધાવેલુ કહેવાય છે. આ બીજા દેરાથી પહેલા દેરાનું બારણું ઢંકાઈ ગયેલુ છે. આ પહેલાંનું જે દેરૂં છે તેમાં અક્ષયપાત્ર દાટેલું છે એવી જનવાયકા ત્યાં ચાલે છે. અને તેથી તે દેરૂં ચારે બાજુથી બંધ કરી દીધેલું છે એમ કહે છે.

અગ્નિકુંડ—આ નાના દેરાની ઉત્તરે પણ માતાજીનું નાનું દેવળ છે. ત્યાં પુંજા વિગેરે થાય છે. માતાજીના દેરાની પાછળ જ આ આદિસ્થાન છે. મુખ્ય મંદિરની સામે પૂર્વમાં અગ્નિકુંડ છે.

ચાચર—અગ્નિકુંડની નજીકમાં જ સામે છુટી જગા છે તે **ચાચર** કહેવાય છે. ત્યાં પહેલાં પાડાં, બકરાં. કુકડાં વિગેરે પ્રાણીઓનું બલીદાન અપાતું પણ હાલમાં તે બંધ કરવામાં આવ્યું છે.

વાહન કુકડાનું—માતાજીનું વાહન કુકડાનું છે તેથી ઘણા લોકો ત્યાં કુકડો રમતો મુકવાની બાધા માને છે. હાલ ત્યાં કારભારી પાસેથી રૂ. ૧—૦ આપી ચીઠી ફડાવવાથી કમાળીયો કુકડો આપે છે. આ કમાળીયો મંદિરના પગથીયા પાસે ઉત્તર તરફ ભેરવનું નાનું મંદિર છે ત્યાં કુકડો લઇ બેસે છે. આ કુકડો તેને ચીઠી બતાવી ઉપર ૦—૧—૦ આપવાથી મળે છે. તે લઈ માતાજીમાં છુટો રમતો મૂકી દે છે, તે પછી તે કમાળીયો પાછો કુકડો લઈ લે છે. આ વ્યવસ્થા સરકાર તરફથી જ છે અને તેની રકમ રૂ. ૧—૦ માજીના ધર્માદાની ઉપજમાં જ જાય છે.

ભવાઈ—માતાજીના ચાચરમાં કેટલીક પુનમોએ ભવાઈ થાય છે. આ માગશરમાં વીરમગામના સંગની ભવાઇ હતી. મહામાં કડીવાળા સંઘની ભવાઈ થાય છે. ફાગણ, અને અશાડ અમદાવાદની અને ચૈત્ર ને આસોમાં વીરમગામની ભવાઇ થાય છે. માતાજીના મંદિરની સામે જ વલ્લભભટ્ટજીનું મકાન છે. આ વલ્લભધોળા કરીને માતાજીના ભક્ત

થઇ ગયા છે તેમના વંશજોના કબજામાં આ મકાન છે. આ મકાનના ઓટલા ઉપર ઉત્તર તરફ હનુમાનજીનું દેરૂં છે.

માતાજીની ગાદી—આ સ્થળે પહેલાં વરખડીનું મોટું જંગલ હતું અને ત્યાં વરખડીનાં ઘણાં ઝાડ હતાં, અને ચોર લુંટારાઓ પણ ઘણા રહેતા એમ કહેવાય છે. આ પ્રદેશ સુંવાળ ગણાય છે. મંદિરની આજુબાજુ વિશાળ જગા છે. ઉત્તર તરફ કોટની રાંગે ઉતારૂઓ ઉતરી શકે તેવી ધર્મશાળા છે. મંદિરથી દક્ષિણ તરફ મોટો દરવાજો છે તેના મેડા ઉપર ચોઘડીયાં વગાડનારા બેસી નોબત ને ચોઘડીયાં વગાડે છે. ત્યાંથી આગળ થોડી મોદી વિગેરેની દુકાનો છે તે બજાર ગણાય છે. આ દરવાજા પાસે જ પૂર્વ તરફ અંદરના કંપાઉન્ડમાં કારભારીને રહેવાનું સ્થાન અને તેમની ઓફીસ છે. ત્યાં માતાજીની ગાદી છે. ઉપરના ભાગમાં કારભારી રહે છે અને તળે ઓફીસ કરે છે. આ મકાન સામે જામદારખાનું છે ત્યાં માતાજીના શણગાર અને પૈસાટકા રહે છે.

માતાજીના અગ્નિકુંડથી ઉત્તર તરફ અષ્ટકોણ દીપમાળ છે. તે ઉપર ખુલ્લો ઘુમટ છે. તે ઉપર જ્યારે દીવા થાય છે ત્યારે ઝગઝઘાટ થઇ રહે છે. જે મોટો દરવાજો છે તેના ઉપર મેડો છે. ત્યાં નોબત અને ચોઘડીયાં વાગે છે. કોટના બુરજ ઉપરથી ચારે બાજુ સપાટ પ્રદેશ જોવાય છે. અહિંથી શંખલપુર ગામ નજીકમાં છે. અને નેંસ અથવા બેચર તો પાસે જ છે.

બજાર—અહિં ઉતરવા માટે ઘણી ધર્મશાળાઓ છે માતાજીના દક્ષિણ તરફના દરવાજા બહાર મોદીઓની દુકાનો છે, શાક પણ ત્યાં છુટક વેચાય છે. દુકાનો દસ બારેક છે, તેમાં કેટલીક પાન બીડીની, ચ્હાની હોટલ, છબીઓવાળા, રમકડાંવાળા, મોદીની, કંકુ, શ્રીફળ વિગેરે પુંજાપાની દુકાનો છે. તે બજાર કહેવાય છે.

૧૦૪૪૨

ધર્મશાળાઓ—મોટા દરવાજાથી નજીકમાં આગળ જતાં અમદાવાદવાળાં શેઠાણી બાઈ જેકોર શેઠ બાપાલાલ બેચરદાસની વિધવાની વિશાળ ને સુંદર ધર્મશાળા છે.

આ ધર્મશાળા સિવાય શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકાર તરફથી બે ધર્મશાળાઓ બધાવેલી છે. અમદાવાદના શેઠ મોતીલાલ હીરાભાઇએ સરકારી ધર્મશાળાની પાસે પૂર્વમાં મોટી ધર્મશાળા પથ્થરબંધી બંધાવેલી છે, તેમ માનસરોવર ઉપર જ મુંબાઇના શેઠ નાનાલાલ મંછારામની પણ ધર્મશાળા છે. આ ધર્મશાળાઓમાં પણ યાત્રાળુઓને ઉતરવાની સારી સગવડો છે. તે સિવાય શેઠાણી બાઇ જેકોરની ધર્મશાળા પાછળ તેમ તેનાથી ઉત્તરમાં તેમ જ માનસરોવર ઉપર હાલમાં ધર્મશાળાઓ બંધાય છે. વળી અહિં સોનીની નાતની, લવારની નાતની વિગેરે કેટલીક નાતવાળાઓએ પણ ધર્મશાળાઓ બંધાવેલી છે.

અહિં યાત્રાળુઓ ઘણે ભાગે ધર્મશાળામાં જ ઉતરે છે. ગોર લોકોને ત્યાં ઉતરવાનો રીવાજ નથી. કારણ કે અહિં આજુબાજુના ગામડામાંના બ્રાહ્મણો આવી ગોરપદુ કરે છે. તે લોકો સ્હવારમાં વ્હેલા આવે છે, અને સાંજે જતા રહે છે. સ્ટેશન ઉપર મજુરો મળી શકે છે, રસ્તામાં ગોર લોકો તેમ મોદીઓ મળે છે, તે યાત્રાળુઓને ધર્મશાળામાં ઉતરવાની વ્યવસ્થા કરી આપે છે. મોદીને ત્યાંથી સીધુ લેવાથી તેજ મોદી પાણીનાં તેમ રાંધવાનાં વાસણો ભાડે આપે છે. ગોર હેરા ફેરા ખાય અને બ્રાહ્મણો વિગેરે જમાડવા હોય તો તે લાવે છે.

માનસરોવર—માતાજીના મંદિરથી આથમણી તરફ દરવાજો છે, ત્યાં આગળ માનસરોવર નામનો જુની બાંધણીનો કુંડ છે. તે કુંડની ત્રણે બાજુ પગથીયાં છે. યાત્રાળુઓ આ કુંડમાં સ્નાન કરી પછી માતાજીનાં દર્શન કરવા જાય છે. આ કુંડમાં સ્નાન કરવાથી આશ્ર-

ર્યકારક રીતે રોગ મટે છે એમ કહેવાય છે. તેથી તેનો મહિમા ઘણો છે. દરવાજામાં જ મોખરે શ્રીફળવાળા, અને દીવા માટે ઘી વેચનાર કમાળીઆ બેસે છે. મુખ્ય દ્વાર પાસે હારપુષ્પ પણ મળે છે. માનસ-રોવરમાં સ્નાન કરવાનું ઘણું મહાત્મ ગણાય છે. પહેલાં આ સ્થળે એક તલાવડી હતી, પહેલાં કાલરીના સોલંકી વંશમાં એક રાજાને કુંવરી થઇ તેને તેની માતાએ પુત્ર જન્મ્યો છે એમ કહી છોકરાનાં કપડાં પહે-રાવી રાખ્યાં અને કુંવર તરીકે ગણાવા લાગી. તેનું પાટણના ચાવડા રજપુતની કુંવરી સાથે લગ્ન કર્યું, જ્યારે તે કુંવરી સાસરે આવી ત્યારે તેને ખબર પડી કેઃ આ કુંવર નથી પણ કુંવરી છે, આ વાત જાહેર થવાના ડરથી તે કુંવર તરીકે રહેલી કુંવરી ઘોડા ઉપર બેસી મરવાનો નિશ્ચય કરી ત્યાંથી નાસી છૂટી. અહિં પહેલાં વન હતું ત્યાં આવી. તે વખતે આ તલાવડીમાં એક કુતરી પડીને બહાર નીકળી તો તે કુતરો થયો, તેથી પેલી કુંવરીએ પોતાની ઘોડી તલાવડીમાં ન્હવરાવી બહાર કાઢી, તો તે ઘોડો થયો, તેથી તે કુંવરીએ પણ આ તલાવડીમાં સ્નાન કર્યું, તેથી તે પુરુષ થઈ ગયો. આવું આ તલાવડીનું મહાત્મ્ય જણાતાં ત્યાં કુંડ કરાવ્યો. તે જ સ્થળે શ્રીમંત માનાજીરાવ ગાયકવાડે મોટો અને પાકો કુંડ બંધાવ્યો, તે હાલ માનસરોવર તરીકે ઓળખાય છે.

બાધા—માનસરોવરમાં સ્નાન કરી યાત્રાળુઓ માતાજીના મંદિરમાં દર્શનાર્થે આવે છે જેમને બાધા હોય છે તે ત્યાં ભટજી પાસે બાધા છોડાવે છે. જેમને છોકરાંની બાધા ઉતરાવવાની હોય એટલે વાળ ઉત-રાવાના હોય તેઓ પ્રથમ ત્યાં મંદિરમાં ભટજી પાસે લટ ઉતરાવે છે. બાધા માટે ભટજીને શું લેવુ તેના સરકાર તરફથી નિયમો ઘડેલા છે. તેનું પાટીયું મંદિરમાં ચઢતાં જ પગથીયાં પાસે બાજુમાં ચોઢેલું છે. તે પ્રમાણે નીચે પ્રમાણે લે છે.

માથાના વાળ ઉતારવાની બાધા માટે ૦—૬—૦

તે સિવાય બીજી છુટક ગમે તેવી બાધા, જેવી કે સાકર, ઘી, ખાંડ. ટોપરૂ ન ખાવાની, બેડીની બાધા વિગેરે માટે ૦—૨—૦

માતાજીને આંગી ચઢાવવા માટે ૦—૪—૦

મરઘડો રમતો મૂકવા માટે રૂ. ૧ કારભારીને આપી પહોંચ લઈ મરઘડો લઇ રમતો મૂકાય છે, તે માટે ૧—૦—૦

ગોળ, ખાંડ, ધાતુ કે જવાહીરથી છોકરાં તોળવાની બાધા હોય તો તે બદલ ૦—૪—૦

કપડું, તથા સોના રૂપાના દાગીનામાં અઢી રૂપિયા સુધીની રકમ કંટ્રાકટર લે છે. તેથી વધારે હોય તો માજીની તીજોરીમાં જાય છે.

આ વખતે બાધાની રકમ સૌ સૌની ખુશી પ્રમાણે આપે છે, બાધા ઉતરાવા માટે ભટજી ઉપરની રકમ લેછે તે ઉપરાંત સીધુ માગે છે અને તે સીધા બદલ દર સીધે ૦—૮—૦ થી રૂ. ૧—૦—૦ સુધી, એકથી ૧૦ સીધાં સુધીની ખુશી પડે તે રકમ ત્યાં પાસે પડેલી પેટીમાં નંખાવે છે. ભટજી તરફથી યાત્રાળુઓને કોઇ પ્રકારની કનડગત કે હેરાનગતી નથી. યાત્રાળુઓ પાસે અહિં કોઇ જાતનો વેરો લેવામાં આવતો નથી. રોકડ ભેટ રૂ. ૧૦૦ સુધીની રકમ ઇજારદાર લે છે, તેથી વધુ રકમ માજીની તીજોરીમાં જાય છે.

માતાજીની ઉપજનો ઈજારો—બાધા, માનતા વિગેરે માટે માતાજીને જે રકમ યાત્રાળુઓ આપે છે તેની ઉપજ ગોલખ એ નામથી ઓળખાય છે. આ ઉપજનો દર વર્ષે સરકાર તરફથી ઇજારો અપાય છે અને ઈજારાની જે રકમ ઉપજે તેમાંથી સદાવ્રત અપાય છે. અને કુતરાંને રોટલા નખાય છે. સદાવ્રત આપતાં જે રકમ વધે છે તે દસ આની કાલરીના સોલંકી ગરાસીયાની અને ૭ આની કમાલીયાની એ પ્રમાણે વ્હેંચી આપવામાં આવે છે. ગોલખની ઉપજમાંથી આશાપુ.

સાધુ, ભિખારી વિગેરે પૈકી જે માગે તેને સીધું વર્ષમાં એક વખત ઠરેલા ધોરણ પ્રમાણે અપાય છે.

ઈજારદાર ભટજી—જે માણુસ ઈજારો રાખે છે. તે જ ભટજી તરીક માતાજીના મુખ્ય દ્વાર પાસે બેસે છે અને બાધા વિગેરે માટેની ઉપજ લે છે. તેમના તરફથી બ્રાહ્મણ ત્યાં બેસે છે, તે બાધા છોડાવે છે, ચાંલ્લા કરે છે, શ્રીફળ વધેરે છે, સીધાંના પૈસા, બાધાના પૈસા વિગેરે ઉપજ લે છે.

અહિં આજુબાજુનાં ગામ—સંખલપુર, બેચર, કાલરી, ડોડીવાસા, એ નજીક નજીક છે. બ્રાહ્મણો તે ગામોમાં રહે છે. અહિં કમાળીયાઓની વસ્તી વધુ છે. તેમ હીઝડા પણ રહે છે. તે લોકો યાત્રાળુઓ પાસે બાધા ઉતરાવ્યા બદલ કાંઈક આશા રાખે છે, તેમ રસોઈ કરી હોય તો જમવા કે પીરસણ લેવા આવે છે.

અહિં દર પુનમે મેળા ભરાય છે. હવે તો ઠેઠ ગાડી થયેલી હોવાથી તેમ યાત્રાળુઓને ઘણી સવડ હોવાથી દર્શન કરવા ઘણા આવેછે.

તેમાં ચૈત્રી, અશાડી, આસોની, માગશરની અને ફાગણની એ પુનમો મોટી ગણાય છે. ચૈત્રી પુનમે મોટો મેળો ભરાય છે. આ વખતે વીસ પચીસહજાર યાત્રાળુઓ આવે છે. ચુંવાળના આજુબાજુના ગામડાના લોકો ગાડાં જોડી જોડીને આવે છે. અશાડમાં અમદાવાદના ઘાંચી, કડીયા અને કન્સારા વિગેરે લોકો સંગ કહાડી આવે છે. માગશરમાં વીરમગામનો સંગ અને મહામાં કડીનો સંગ આવે છે, કાર્ત્તક, પોષ, મહા, વૈશાખ, જેઠ, શ્રાવણ અને ભાદરવાની એમ ૭ પુનમો નાની ગણાય છે, તે વખતે થોડા લોકો યાત્રાર્થે આવે છે.

દર પુનમે તેમજ નવરાત્રીની આઠમ અને દશેરા ઉપર માતાજીની ભોગમૂર્તિ પધરાવી શણગાર થાય છે. અને રાતના ૮॥વાગે મૂર્તિને પાલખીમાં પધરાવી, દક્ષિણ તરફના મોટા દરવાજામાં થઈ માજીનો

.રઘોડો નીકળે છે. ત્યાંથી સડકે થઇ માનસરોવર જાય છે, ત્યાં પા-
.ખી નીચે ઉતારી માજીની આરતી થાય છે, પછી ત્યાંથી સવારી
.છી ફરી નાના દરવાજામાં થઇ દેવળમાં પાછી આવે છે. તેમાં ચૈત્ર
.ને આસો માસની પુનમના વરઘોડા મોટા હોય છે. તે વખતે માજીનો
રઘોડો ત્યાંથી એકાદ ગાઉ ઉપર આવેલા શંખલપુર ગામે જાય છે.
.ાં માતાનું સ્થાન છે, અને ત્યાંથી રાતના બાર ઉપર બે વાગ્યાના
.મારે પાછો આવે છે.

દીવાળીમાં ધનતેરસથી તે પડવા સુધી થાળ ધરાવ્યા પછી શણ-
.ાર ચઢાવવામાં આવે છે. તે રાતના નવ વાગ્યા સુધી રહે છે. નવરા-
.ોમાં માજીનું નવરાત્ર બેસાડવું પડે છે. અને તે બાબત આઠમને
.વસે હોમ હવન કરવામાં આવે છે.

અહીં સરકાર તરફથી માતાજીની ઉપજનો વહીવટ કરવા કારભારી
.હે છે. કારભારી મી. મોતીલાલ જે જાતે નાગર વાણીયા છે અને
.સરાના વતની છે. કારભારી દેવમંદિરને લાયક છે, શાંત છે અને યા-
.ળુઓની સગવડ સાચવી શકે તેવા વ્યવહારકુશળ છે. આવા પવિત્ર
.થળે તો આવા કારભારીઓ જ જોઇએ.

અહિંના ગોર લોકો પણ બીજાં સ્થળો જેવા નથી હોતા. તેઓ
.ારા અને કાંઇપણ કનડગત ન કરનારા હોય છે.

આ સ્થાનને કેટલાક ગાયત્રીદેવીનું મંદિર માને છે. તેમાં મૂર્તિ
.થી પણ બાળાયંત્ર છે અને મંત્રનું જ પુજન થાય છે.

મહાત્મ્ય—આ સ્થળે પહેલાં વરખડીનાં ઘણાં ઝાડોનું વન હતું.
.જુ પણ વરખડીનાં ઝાડો આ પ્રદેશમાં ઘણાં છે. લુંટારાઓ ઘણા
.હતા. અહિં જ્યાં માતાજીનું આદિસ્થાન છે ત્યાં નાનું ઇંટો ગોઠવી
.ંદિર કરેલું હતું. ગોવાળીયાઓ ઢોરાં ચારવા આવતા અને આ નાની

દેરી પાસે દીવો કરી દેવીનાં ભજન ગાઇ, ડાખલાં વગાડી આનંદ કરતા. એક વખતે શ્રીમંત માનાજીરાવ ગાયકવાડ કે જે કડી પ્રાંતના સુબા હતા, તે લુંટારાઓની શોધ કરવા આ જંગલમાં આવી ચઢ્યા, તેમને આ નાનું દેરૂ અને કુંડ જોઇ આનંદ થયો, તેમને પાઠુ થયું હતું, તેથી માતાના પુજારીએ તેમને માતાની બાધા આપી અને પાડા ઉપર કુંડની માટીનો ગારો ચોપડવા કહ્યું. આ વખતે માનાજીરાવે કહ્યું કે, મને પાઠુ મટશે અને રાજ્ય મળશે તો હું માજીનું નવું મંદિર બંધાવીશ. તે બાધાથી માનાજીરાવનું પાઠુ મટયું તેથી તેમને માતાજી ઉપર વિશેષ શ્રદ્ધા ચોટી, અને તે પછી રાજ્ય પણ મળ્યું. તેથી તેમણે હાલનું મોટું દેવળ બંધાવી તેને ફરતો મોટો કોટ ચણાવી, માનસરોવરનો કુંડ ફરીથી બંધાવ્યો.

તેમજ માતાજીની પૂજા, નૈવેદ્ય તથા બીજાં ખર્ચ માટે બેચર, શંખલપુર અને ડોડીવાડા એ ત્રણ ગામ ધર્માદા તરીકે માતાજીને અર્પણ કર્યાં. આ ગામોની ઉપજ માતાજીના વૈભવમાં વપરાય છે. આ પછી માતાજીનું મહાત્મ્ય વધ્યું અને આ સ્થળ માતાજીનું મોટું ધામ ગણાવા લાગ્યું.

દેવળની નજીકમાં કોટને લગતા મકાનની ભીંત ઉપર નીચે પ્રમાણે લેખ છે.

" શ્રી બહુચરાયૈ નમઃસજયતિ સિંધુર–વદનો દેવો યત્પાદપંકજ સ્મરણમ્ । વાસરમણિરિવ તમસાં રાશિં નાશયતિ વિઘ્નાનામ ।। સંવત ૧૮૩૯ વર્ષે શકે ૧૭૦૫ પ્રવર્તમાને વૈશાખ માસે કૃષ્ણપક્ષે દશમ્યાં રવિવાસરે તદ્દિને રાજાધિરાજ શ્રીમંત દામસિંહ તત્સુત સેના ખાસખેલ શ્રી ફતેસિંહરાવ તસ્યાનુજ શ્રીમંત માનાજીરાવ ગાયકવાડે શ્રી બહુચરાજીની આજ્ઞાથી નવીન મંડપ સિદ્ધ કરાવ્યો છે. તે મંડપની પ્રતિષ્ઠા કરવા

માટે શ્રીમંતે પોતાના આશ્રિત ઘરના બ્રાહ્મણ અમદાવાદથી રાજગુરૂના બ્રાહ્મણ નથુ ભટ તથા બ્રાહ્મણ સાઠોદરા હરિભાઇ પાઠક વિગેરે બ્રાહ્મણ મોકલી પ્રતિષ્ટા કરાવી છે. મંડપના કારીગર પાટણના ગર ચકુ માધવ તથા ગર જગજીવન ભૂલા તથા છુઆર એ મંડપના કામ ઉપર બ્રાહ્મણ શ્રીમાલી વ્યાસ અંબારામ વિજેરામ શ્રી વડોદરાના એ મંડપ પરિપૂર્ણ આશ્વિન સુદી ૧૦ તિથૌ રવિવાસરે તદ્દિને પૂર્ણ થયો છે. તસ્ય દ્રવ્ય રૂપિયા ૬૫૨૫, થયા છે."

આ દેવીને ગાયત્રીદેવી પણ કહે છે. તે સંબંધમાં ભાગવત્‌માં કહ્યું છે કે. "

इति प्रमाशतं देवी, माया भगवती मुविः।
बहुनाम निकेतेषु नाथा बभुवहः॥

શક્તિરૂપી માતાજીએ ઘણા રાક્ષસોનો સંહાર કર્યો તેથી તે 'બહુ' અને ઘણો પ્રવાસ કરવાની જેનામાં શક્તિ હોવાથી 'ચર' તેમ ઘણો ભક્ષ કરવાથી 'ચરી' મળી 'બહુચર' કે 'બહુચરી' નામ પડ્યું કહેવાય છે. આરાસુરની અંબા માતા કરતાં શ્રી બહુચરાજી બહુ આધુનિક છે તોપણ મહાત્મ્ય ઓછું નથી. બહુચરાજી સાથે ચુંવાળ રજપૂતોનો સંબંધ છુટો પાડી શકાય તેમ નથી.

અમદાવાદના વલ્લભભટ કરીને મેવાડા બ્રાહ્મણ થઇ ગયા તેમણે સને ૧૭૪૪ માં બહુચરાજીની સ્તુતિની ઘણી ગરબીઓ બનાવી છે.

અલ્લાઉદ્દીન ખુનિ હિંદુઓનાં દેવળ તોડતો હતો તે એક વખતે સૈન્ય સાથે અહિં આવેલો. તે વખતે માતાજીના મરઘડાં અહિં ફરતાં હતાં તે કોઈ મુસલમાન સૈનિકે લઇ મારી નાંખી તેલમાં તળી તેનો ભક્ષ કર્યો, તે સ્હવારમાં ચાર વાગે તેના પેટમાં 'કુકડેકુક' બોલી ચાંચથી

પટ ચીરી બહાર નીકળ્યો, ને સૈનિક મરી ગયો, તે જોઈ બાદશાહને પણ માતાજીનું મહાત્મ્ય સમજાયું અને માતાજી પાસે કાલાવાલા કરી ક્ષમા માગી મૂર્તિ ખંડન કરવાનુ માંડી વાળ્યું તે ઉપરથી કહેવાય છે કેઃ-

કુકડિયા ભોજન કીયા, તળીયાં તેલાં તાય,
મ્લેચ્છોના ઘટ માંહ્ય, તેં બોલાવ્યા બેચરા.

આ ઉપરથી કોઇ માણસ બીજાનું લ્હેણું ન આપે તો કહે છે કેઃ "જોજે તને બહુચરાજીના કુકડાની પેઠે થઇ પડતું."

પહેલાં જ્યારે અહિં વરખડીનું જંગલ હતું ને માત્ર રબારી લોકો ઢોર ચારવા અહિં આવતા. અહિં એક બાવો રહેતો હતો. તેમ માજીનુ ઇંટો ગોઠવી નાનું સરખું મંદિર બંધાવ્યું હતું. ગોવાળીઆઓ અહિં ભેગા થઇ માજીનાં ભજન ગાતા. એક વખતે મુગલબાદશાહનો સરદાર અહિં આવી લોકોને કહેવા લાગ્યો કેઃ અરે! આ શો ઢોંગ કરો છો? તમારી માતા સાચી હોય તો ચમત્કાર બતાવો. તમે આ ઘઉંને જુવારના ઠોઠા બાફ્યા છે તેથી શું તમારી દેવી જમી રહેશે? તે સાંભળી એક ગોવાળે કહ્યું કેઃ હા અમે અને દેવી જમી શકીશું. ત્યારે સરદારે કહ્યું કેઃ તમારાં દેવી સાચાં હોય તો અમારૂં લશ્કર જમાડો, તે વાત કબુલ કરી 'બહુચર માતકી જય' બોલાવી. તેથી મુસલમાન સરદારનું સૈન્ય અહિં દોડી આવ્યું. તેમને સરદારે કહ્યું કેઃ તમારે અહિં જમવાનું છે, તે પછી ગોવાળોએ બધા સૈનિકોને જમાડયા. પણ પાત્રમાંના ઠોઠા ખૂટયા નહિ. આ જોઇ તે સરદાર પણ માજીને પગે લાગી આશ્ચર્ય પામ્યો અને ત્યાંથી ચાલતો થયો.

માતાજીનું મહાત્મ્ય ગુજરાતમાં ઘણું છે. ઘણા ભાવિક હિંદુઓ તો દર પુનમે માજીનાં દર્શન કરવા જાય છે. ઘણા પ્રજા થવાની બાધા રાખે છે. સર્વની મનોકામના માજી પૂરે છે. જૈનો પણ બહુચરાજી

માતાને માને છે. માતાની ઉપજનો જેણે ઇજારો રાખ્યો હોય તે ભટજી તરીકે ગણાય છે. બાધા વિગેરેના પૈસા તે લે છે. પૂજારી બ્રાહ્મણ છે. પણ નોબત વગાડનાર તેમ બીજા નોકરો કમાળીયા છે.

કમાળીયા—બેચર, શંખલપુર એ વિગેરે ગામમાં કમાળીયાઓની વસ્તી ૧૦૦ ની અંદર છે. તેઓ પોતાને માતાએ ઉત્પન્ન કર્યા છે એમ માને છે, તેઓ હિંદુ તરીકે રહે છે પણ મુસલમાની ધર્મ પાળે છે. કહે છે કે તેમને અલ્લાઉદ્દીને જોરજુલમથી વટાળ્યા છે. તેમને મરણ પ્રસંગે બાળવાને બદલે દાટવામાં આવે છે. તે લોકો માતાજીના સેવક તરીકે ગણાય છે, અને માતાજીની ઉપજમાંથી તેમને હક મળે છે. પહેલાં તે બહુચરાજીની પૂજા કરતા. ત્રિશૂળ હાથમાં લઇ ફરતા. માતાજીને જે ભેટ આવતી તે પહેલાં કમાળીયા લેતા. કહે છે કે કમાલી નામનો એક મોટો ભક્ત થઇ ગયો, તેને હિંદુ અને મુસલમાન બન્ને શિષ્યો હતા. જ્યારે તે કમાલીભક્ત મરી ગયો ત્યારે તેના હિંદુ શિષ્યો કહે કે અમે બાળીયે અને મુસલમાન શિષ્યો કહે કે અમે દાટીયે. પછી કોઇએ કહ્યું કે એક બાજુ કબર અને બીજી બાજુ ચિતા કરાવો પછી આ શબ ઉપરથી કફન ઉડીને જે તરફ પડે તેમ કરવું. પછી તેમ કરતાં કફન ઉડીને કબર ઉપર પડયું. તેથી તેની ઉત્તરક્રિયા મુસલમાન ધર્મ પ્રમાણે કરી અને ત્યાર પછી કમાલીના હિંદુ શિષ્યોમાં પણ પછી પોતાના મરણ પ્રસંગે શબ દાટવાની પ્રથા શરૂ થઈ. તેથી તે બીજા હિંદુઓથી છુટા પડયા અને કમાલિયા એ નામથી ઓળખાવા લાગ્યા. તેમને એક હાથે બંગડી રાખવા ને એક બાજુ મુછ રાખવા આજ્ઞા કરી માજીએ પાસે રાખ્યા છે એમ કહે છે, મરણ વખતે મુસલમાની ક્રિયા કરે છે ને પરણતી વખતે ચોરીને સરઘસ બને કરે છે. તેમને બૈરી છોકરાં વિગેરે હોય છે.

હીજડા કે પાવૈયા—જેમ કમાલિયા માતાજીના સેવક ગણાય છે તેમ અહિં પાવૈયા અથવા હીજડા પણ માતાજીના સેવક ગણાય છે. તેઓ બૈરાંનાં લુઘડાં પહેરે છે, તાળી પાડે છે. અને યાત્રાળુઓ પાસે માતાની બાધા વિગેરે માટે દાન માગે છે. તેમના સંબંધમાં કહેવાય છે કેઃ મહાભારત વખતે ભિષ્મપિતામહે અંબા, અંબિકા અને અંબાલિકા એ ત્રણ કન્યાઓનું હરણ કર્યું હતું. અંબાને પાછી કાઢી મુકવાથી તે બળી મૂઇ જેનો બીજો અવતાર **શી**ખંડીનો થયો. શિખંડી વ્યંડળ (નપુષક) હતો અને તેના હાથે ભિષ્મપિતામહનું મોત હતું. પણ નપુષકના હાથનું બાણ વાગવાથી પિતામહની અસદ્‌ગતિ થાય, માટે તેને પુરુષત્ત્વ મેળવી આવવા મોકલ્યો હતો. તે ફરતો ફરતો હાલ જ્યાં બહુચરાજીનું સ્થાન છે તે વનમાં આવ્યો. અહિં માનસરોવર ઉપર તે વખતે યક્ષો ફરતા હોવાથી એક યક્ષે શીખંડીને અહિં આવવાનું કારણ પૂછ્યું. તેથી શીખંડીએ પુરુષત્વ મેળવવા આવ્યો છું એ વાત જણાવ્યાથી યક્ષે પોતાનું પુરુષત્વ શીખંડીને આપવાનું અને શીખંડીનું વ્યંડળપણું પોતે તેનું કાર્ય થતા સુધી લેવાનું અહિં નક્કી કરેલું. શીખંડી પુરુષત્વ મેળવી યુદ્ધમાં ભિષ્મપિતામહને મારી આ સ્થળે યક્ષને પુરુષત્ત્વ પાછું આપવા આવતો હતો ત્યાં રસ્તામાં યક્ષના ગુરુ મળ્યા. તેણે શીખંડીને આવવાનું કારણ પૂછતાં પોતે યક્ષ પાસેથી પુરુષત્ત્વપણું થોડા વખત માટે ઉછીનું લઈ ગયેલો તે પાછું આપવા આવ્યો છું એમ કહ્યુંઃ તેથી યક્ષે પોતાની આજ્ઞા વગર શીખંડીને પુરુષત્ત્વ આપ્યું માટે ગુરુએ યક્ષ ઉપર ગુસ્સે થઈ શ્રાપ આપ્યો કેઃ તમારા એક બીજાના સંકલ્પ પ્રમાણે યક્ષને જે વ્યંડળપણું મળ્યું છે તે કાયમ રહો. એ ઉપરથી યક્ષ વ્યંડળ (હીઝડો) થયો. તે ફાતડો બન્યો કે જેથી હાલ પણ અહિં ફાતડા—પાવૈયા કે હીઝડા હોવાનું તેઓનું મૂળ સ્થાન ગણાય છે. પહેલાં

અહિં બાળકોને લઇ જઇ હીજડા કરતા પણ હવે તો સરકારે તે ક્રૂર રીવાજ બંધ કર્યો છે. અને તેથી હીજડાની સંખ્યા પણ કમતી થઈ ગઈ છે.

વિક્રમરાજાના વખતમાં એક નપુષક બ્રાહ્મણ અહિં માતાના આશ્રયે આવી દેવીના પ્રતાપે પુરુષાર્થ પામ્યો હતો એમ કહેવાય છે.

આ સ્થળે માનસરોવરમાં સ્નાન કર્યાથી સ્ત્રીનો પુરુષ થયો હતો તે સંબધમાં કહેવાય છે કે: કાલરી ગામના સોલંકી રજપૂત અને પાટણના ચાવડા રજપૂત બન્ને શિકારે નીકળેલા તેમને મિત્રાચારી થતાં વાત થઇ કે બંન્નેની રાણીઓને ગર્ભ છે માટે તેમાંથી જેને પુત્ર થાય તેણે બીજાની પુત્રી વેરે પરણાવવો. આ પછી ચાવડાની રાણીને પુત્રી થયાના સમાચાર સોલંકી રજપૂતને મળ્યા પછી સોલંકીની રાણીને પુત્રી થયા છતાં તે વાત છાની રાખી પુત્ર થયો છે એવી વાત કરી. કરાર પ્રમાણે બંન્ને બાળકોનાં લગ્ન કર્યાં, પાટણના ચાવડાએ પોતાની પુત્રીને કરાલી ગામે સાસરે મોકલી. ત્યારે સોલંકી પુત્ર થઇ પરણેલ પણ તે સ્ત્રી છે એવી ચાવડાની કુંવરીને જાણ થઇ, તેથી તે નિરાશ થઈ કોઇને કાંઈ કહ્યા વગર ઉદાસ રહેવા લાગી. તે જ્યારે પીયેર ગઈ ત્યારે તેણે તે વાત પોતાની માને જણાવી. તે વાત ચાવડા પાસે આવતાં તેણે જમાઇની ખાત્રી કરવા સવાર મોકલી તેડાવી મંગાવ્યો. સોલંકી કુંવરી–કુંવરનો વેશ ધારણ કરી પાળેલી કુતરી સાથે લઇ ઘોડી ઉપર બેસી ત્યાં આવ્યો. ત્યાં ઉતારો આપ્યો, સારો સત્કાર કર્યો. સ્હવારમાં ન્હાવા પાણી આપી ચાવડો રાજા ખાત્રી કરવા તેની પાસે બેઠો. ન્હાતી વખતે સ્ત્રી છે એમ જણાતાં તે નાસી ન જાય માટે પ્હેરા ચારે બાજુ મૂકી દીધા. અને તેને પકડવા હુકમ કર્યો. આ વાતની તે કુંવરીને ખબર પડતાં તે એકદમ ઘોડી ઉપર સવાર થઈ ઉઘાડી તલવારે કીલ્લો ઠેકાવી ત્યાંથી ચાલી નીકળી. જતાં જતાં અહિં વરખ-

ડીનું જંગલ હતું ત્યાં આવી ચઢી, અને માતાજીની નાની દેરી પાસે મૂકામ કરી વિશ્રાંતિ લેવા બેઠી, તેની સાથે પાળેલી કુતરી હતી તે અહિં પાસે નાનું તળાવ હતું તેમાં ન્હાવા લાગી, બહાર આવતાં તે કુતરો થયો. તે રાજપુત્રીએ જોઇ પોતાની ઘોડીને ન્હરાવી તો તે ઘોડો થયો. આથી અજાયબ પામી અને પોતે તે તલાવમાં ન્હાવા ઉતરી, ન્હાઈ આવતાં સ્ત્રી મટી પુરૂષ થયો તેથી આ ચમત્કારી સ્થળથી ઘણી વિસ્મય પામી માતાજીને પગે લાગી. આ તલાવડું હતું તે જ પછી પાકો કુંડ બંધાવ્યાથી માનસરોવર કહેવાય છે.

સોલંકી સ્ત્રી મટી પુરુષ થતાં તે ઘોડા ઉપર બેસી પાછો ચાવડા સામે લડવા ગયો. તો ત્યાં તેને મૂછ સાથે પુરુષના વેશમાં જોઈ રાજાને આશ્ચર્ય થયું અને પોતે પરીક્ષા કરવામાં ભૂલ કરી છે એમ માની જમાઇની માફી માગી. પણ સોલંકી જમાઇએ કહ્યું કેઃ એ સર્વ માતાજીના મહા પ્રતાપથી બન્યું. તે સર્વે વાત કહી સંભળાવી. તે સાંભળી સસરો જમાઇ ફરી માતાજીનાં દર્શન કરવા અહિં આવ્યા અને દર્શન કરી માજીની પૂજા કરી. પછી ઘેર જઈ જમાઇને માન આપી પોતાની પુત્રી સાથે વિદાય કર્યા. આ કાલરીના ગરાશીયાઓનો પણ માતાજીની આવકમાં હક ગણાય છે.

માતાજીના કમાલીયા સેવક ગણાય છે. તેથી તેમનો માતાજીની ઉપજમાં હક છે. કમાલીયાઓ એક હાથે ચુડી રાખી એક બાજુની મૂછ રાખે છે તે પ્રમાણે ન વર્તવાથી સં. ૧૯૦૮ માં તોફાન થયું હતું. હજુ પણ સોલંકી ગરાશીયા લગ્ન કરીને માતાજીનાં દર્શન કર્યા પછી ઘેર જાય છે. એક વખતે તેમની સ્ત્રીયો માજીનાં દર્શન કરવા આવેલી તે વખતે કમાલીયાઓએ મશ્કરી કરી. જેથી તેમાંની એક બાઇએ કાલરી ગામે આવી, તે વાત કરી અને કહ્યું કે “ સોલંકીઓ,

તમે મરદ નથી, માજીનાં દર્શને જતાં કમાલીઆઓ અમારી મશ્કરી કરે છે ને તમે શું સહન કરો છો ?" આ સાંભળી સોલંકીઓએ કિલ્લા ઉપર ચઢી કમાલીઆઓને ઠેર માર્યા અને તેમના કેટલાક લેખ કબજે કર્યા, પછી તકરાર ઉઠાવી કે માતાજીની ઉપજ તો અમારી છે, આ પછી નક્કી થયું કે બેચર ગામના રસ્તામાં કુવો છે, જેને હાલ 'પડીવાવ' કહે છે, ત્યાંથી એક તોપનો ધગધગતો ગરમ ગોળો હાથે તેલ ચોપડીને ઝાલવો તે શ્રી માજીના મંદિર સુધી કમાલીઆ લાવે તો તેમનો હક્ક છે એમ માનવું. કમાલીયાઓએ તેમ કર્યું તેથી કમાલીયાનો હક ઠર્યો. છતાં પણ ઉપજ લેવાની તકરાર ચાલુ રહી, છેવટે ન્યાયની કોર્ટમાં ઠરાવ થયો કે ગરાસીયાનો દસ આની અને કમાલીયાઓનો છ આની ભાગ આવકના હિસ્સામાંથી આપવો. આ વખતે ગરાસીયાઓએ પાટણના ઇનામદાર અમરસંગજી ત્રીકમસંગજી બારોટનાં નાણાં ઉપાડેલાં. તે નાણાં વસુલ ન થાય ત્યાં સુધી આવક તેમને આપેલી હોવાથી ગરાસીયાઓને આપવાની ઉપજ બારોટ લે છે. માતાજીની આવકનો ઈજારો અપાય છે. તે ઇજારોમાંથી ઉપજની રકમમાંથી સદાવ્રત અપાય છે ને કુતરાંને રોટલા અપાય છે. બાકી જે વધે છે તે કમાલીયા અને ગરાસીયા વતી બારોટ લે છે.

માતાજીના મંદિરની ઉત્તર તરફ માતાજીનું નવાણનું પાણી એક પથ્થરનો પાણીઆ બેસાડેલો છે તે ઝીલે છે. તે સંબંધમાં કહેવાય છે, કે: એક વાણીએ માજીનાં દર્શન કરી પુત્ર ન હોવાથી પુત્ર થાય તેવી બાધા રાખી, અને કહ્યુ કે: "જો મને બે પુત્ર થશે તો એક પુત્ર તમારે પારે મૂકીશ." આ પછી તેને ઘેર ગયા પછી એક જ વખતે તેની સ્ત્રીને બે પુત્ર જન્મ્યા. બાળકો એક વર્ષનાં થતાં તે માતાનાં ર્શને આવ્યો, પણ બાધા પ્રમાણે એક છોકરો રમતો મૂકવાનો હતો

તે ન મૂકયો. પણ છોકરાના ભારેભાર રૂપિયા તોળીને ત્યાં ભેટ મૂકયા. પછી માતાજીની પ્રદક્ષિણા ફરવા લાગ્યો, તે વખતે ફરતાં એક છોકરાને પથ્થરની ઠેસ વાગી અને તમ્મર ખાઇ નીચે પડયો, અને તરત મરણ પામ્યો. વાણીયાએ જાણ્યું કે આપણે બાધા પ્રમાણે ન વરતવાથી આ છોકરો ખોયો, તે પછી ત્યાં તે છોકરાને બદલે પથ્થરની મૂર્તિ ઘડાવી માજીનું નવણ ઝીલવા બેસાડી છે તે હાલ પણ ત્યાં છે.

અહિં દવાખાનું છે અને સરકાર તરફથી પોલીસ થાણું છે. મેળા વખતે સુબા, નાયબસુબા, પોલીસ નાયબસુબા વિગેરે અમલદારો બંદોબસ્ત કરવા આવે છે. મોટા દરવાજા આગળ બજાર છે ત્યાં સીધુ, કંકુ, શ્રીફળ, પુજાપાનો સામાન મળે છે. વળી મોટા દરવાજાથી થોડે આગળ જતાં માજીનો બગીચો છે, ત્યાં ફુલ ઝાડ છે તે મેઢાસર તળાવની પાળ ઉપર છે. હાલ તલાવમાં પાણી નથી તેમ બગીચો સુકાઇ ગયેલો જણાય છે. અહિં મજુરો જોઇતા મળી શકે છે. ખાવાનું આપવાથી ને કાંઇક રકમ આપ્યાથી પાણી ભરી લાવે છે, વાસણ માંજે છે વિગેરે કામ કરે છે. મીઠા પાણીના કુવા પણ પુરતા છે. કોટ આજુબાજુ પીંપળા, લીમડા, વરખડી વિગેરેનાં ઝાડોની ઘટા ઠીક છે. બાગમાં સરકારી નોકરોને ઉતરવા માટે બંગલો છે. આ બગીચામાં ગણપતિનું મંદિર છે.

બાધા વખતે કોઇ જાતની કનડગત થતી નથી. બાધા વિગેરે માટે ભટજીને શું આપવું તે મોટું ચિત્રેલું બોર્ડ મંદિરના પગથીયાં પાસે જ ચોઢેલું છે, બાધા ઉતરાવ્યા માટે ફાતડા, કમાળીયા અને ચોબદાર આશા કરે છે. તો તે વખતે ફાતડાને ત્રણ પૈસા, પરબીયાને ૧ પૈસો નગારચીને ૧ પૈસો, ચોબદારને ૧ પૈસો, આપવો પડે છે.

બાધા, શ્રીજીનાં દર્શન વિગેરે માટે કશો ત્રાસ નથી, પુંજારી, ભટજી, વિગેરે કોઈની કશી કનડગત નથી, કશો ટેક્ષ નથી સરકાર તરફથી કારભારી રહે છે તે પણ મિલનસાર છે.

ભોયણી.

રસ્તામાં ભોયણીનું સ્ટેશન આવે છે. અમે ત્યાં જૈનોનું મોટું દેરાસર હોવાથી ભોયણી ઉતર્યા. સ્ટેશનથી લગભગ બે ત્રણ ખેતરવા દૂર ભોયણી ગામ છે. ગામમાં પેસતાં જ દેરાસરનો દરવાજો જણાય છે. દેરાસર ભવ્ય અને જોવા લાયક છે.

ભોયણી ગામના શીમાડામાં કેવળ પટેલના ખેતરમાં ખોદતાં શ્રી મલ્લિનાથની મૂર્તિ મળી આવી સંવત ૧૯૩૦ ના વૈશાક શુદ ૧૫ ને શુક્રવારે આ મૂર્તિ જડી આવી, પછી તેને ત્યાંથી ગામમાં લાવી એક ઘરમાં પધરાવી પછી ત્યાં હાલનું દેરાસર બંધાવી તેમાં સંવત ૧૯૪૩ ના મહા સુદ ૧૦ ને ગુરૂવારે સને ૧૮૮૭ ના ફેબ્રુઆરીની ૩ જી તારીખે પધરાવ્યા. આ દેરાસરનો વહીવટ અમદાવાદવાળા શેઠ જમનાભાઈ ભગુભાઇ કરે છે તેમના તરફથી કારભારી વિગેરે રહે છે. દેરાસર સાચવવા માટે આરબો રાખેલા છે.

દેરાસર ભવ્ય છે. વચ્ચે મલ્લિનાથજીની સુંદર મૂર્તિ પદ્માસન વાળી બેસાડેલી છે. અને બે બાજુ કૌશિકજી મહારાજ છે. મંદિરમાં જમણી બાજુ હરનાથજી છે અને ડાબી બાજુ અજીતનાથ છે. વચ્ચે સભા મંડપ છે. તેના થાંભલા વિગેરેની કારીગરી ઉત્તમ છે. ઝુમ્મરો સુંદર લટકાવેલાં છે. સ્થળ બે ઘડી શાંતિ થાય તેવું છે સ્વચ્છતા જોઇએ તેવી છે. ત્યાં જૈનોને ઉતરવા માટે ધર્મશાળાઓની સગવડ પણ સારી છે. મંદિરની આજુબાજુ વિશાળ ચોગાન છે. આ ગામ વીરમગામ તાલુકાનું છે. અહિં જૈનો ઘણા યાત્રાર્થે આવે છે.

સમાપ્ત.

વગર મુડીએ અને વગર મહેનતે ધનવાન થવું હોય તો મંગાવો.

ધનવાન [ચોથી આવૃત્તિ.]

જો તમે ઘણા ઘણા ધંધા કરવા છતાં પણ દમડી દેખતા ન હો, વેપાર ધંધા કે બીજા ઉદ્યોગમાં ધારેલો લાભ ન થતો હોય; ખેતીમાં વીસ પચીસ ઘણું પકવવાની ઇચ્છા હોય, હુન્નરકળાનું સર્વોત્તમ જ્ઞાન મેળવી કળાકુશળ બનવું હોય, કોઇપણ ધંધાની સાથે હજારો રૂપિયા સહેલાઇથી કમાઇ શકાય એવા શોધોને શીખવાની ઇચ્છા હોય, અને આજ જન્મમાં લાખો અને કરોડો ધનના સ્વામી બનવું હોય તો આજેજ આ પુસ્તક મંગાવી ઉપયોગ કરજો આ પુસ્તકના ઉપયોગીપણાનાં હજારો સરટીફીકેટ મળ્યાં છે. તેની અંદર તેર ભાગમાં ૧૬૦ પ્રકરણોમાં તમામ પ્રકારના જ્ઞાનનો શોધોનો અને કળાઓનો ક્રમવાર સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. કીં.રૂ.૧૦

ભાગ ૧ લો—ધનનું મહત્વ જેમાં ૨૦ પ્રકરણ છે. ભાગ ૨ જો—જેમાં ૩૦ પ્રકરણ છે. જેમાં ધનવાન થવાને કેવી યોગ્યતા પ્રાપ્ત કરવી તે છે. ભાગ ૩ જો-ધંધાની શોધ અને કયા ધંધાથી ધનવાન થવાય છે તે, ભાગ ૪થો—જુદા જુદા પ્રકારની નોકરની નોકરી કેવી રીતે પ્રાપ્ત કરવી તે, ભાગ ૫મો વેપાર—ધનવાન થઇ શકાય તેવા અનેક જાતના વેપારો. ભાગ ૬ ઠો ખેતી—જમીનનો કસ શી રીતે વધારવો. ખાતર કયા પ્રકારનું કઇ જમીનમાં કેટલું નાખવું વિગેરે. ઉપરાંત વરસાદ, પાણીની તંગાશ શી રીતે પુરી પાડવી, જુદી જુદી જાતનાં અનાજ, તથા મરી મસાલા વિગેરેનું વાવેતર ક્યારે કેવી રીતે કરવું કે જેથી પેદાશ દર વરસ કરતાં દસ કે વીસ ઘણી વધી શકે વિગેરે. ભાગ ૭મો—ખનીજ પદાર્થોથી ધનની વૃદ્ધિ—સોનું, રૂપું વિગેરે ધાતુ સંબંધી પ્રયોગો. ભાગ ૮મો ઝવેરાતનો વેપાર, ભાગ ૯મો—હુન્નર ઉદ્યોગ-તેમાં તમામ પ્રકારના રંગ બનાવવાની રીત, રંગો રસાયનિક રીતે બનાવવાની કળા, કાગળ બનાવવાનો ઉદ્યોગ, કાચનો ઉદ્યોગ, સાબુ બનાવવા, મીણબત્તી બનાવવાની ક્રીયા, ફોટોગ્રાફર બનાવવાનો ધંધો, સીમેન્ટ બનાવવાની ક્રિયા, વાર્નિશ, શાહી,

બટનો, દીવાસળીઓ—સોનું અને રૂપું બનાવવાના ૪૦ પ્રયોગો, વીજળીની બેટરા બનાવવી. ગીલેટ કરવાની સોનેરી અને રૂપેરી ભૂકી બનાવવાની રીત, વિગેરે હજારો ઘેર બની શકે તેવા હુન્નરઉદ્યોગો કે જેમાંનો માત્ર એક જ હુન્નર હાથ કરી ધંધો કરનાર દર માસે હજારો રૂપિયા કમાઇ શકે છે. ભાગ ૧૦ ઇંગ્લીશ દવાઓ—એસેન્સ, અર્ક, ટીંચર, પેટંટ દવાઓ, સારસાપરીલા,કોલેરા મીક્ચર, સીરપ હાઇપોફોસ્ફાઇટ ઓફ લાઇમ, કલોરો ફોર્મ, લાઇમ જ્યુસ, વીગેરે અનેક પેટંટ દવાઓ બનાવવાના નુસખા ઘણા ખર્ચે મેળવી બહાર પાડયા છે. ભાગ ૧૧ આયુર્વેદીય દવાઓ—ક્વાથો, ચુર્ણો, ગોળીઓ, આસવો, ભષ્મો રસો, વિગેરે અનેક દેશી દવાઓ બનાવવાના નુસખાઓ. ભાગ ૧૨ ધનવાન બનાવનાર આધ્યાત્મિક ઉપાયો.

ભાગ ૧૩ અનેક ગરીબમાંથી ધનવાન થયેલાના જીવનચરીત્રો વિગેરે ધનવાન બનાવનાર હજારો પ્રયોગોનો આ પુસ્તકમાં સંગ્રહ છે. કીં.રૂ ૧૦

ઠાંશાના હેડમાસ્તર ભગવાનજી ભાણજી લખે છે કે:—ધનવાન પુસ્તક મનુષ્યને ઘણુંજ ઉપયોગી છે જે માણસ તેનો ઉપયોગ કરે તે ધનવાન થયા વગર રહેજ નહિ. આમાંથી મેં પાંચ સાત હુન્નરની અજમાયશ લીધો જેમાં હું ઘણોજ ફતેહપંદ થયો છું. ને આપનો આભાર માનું છું ધનુવાન તે ધનવાનજ છે. આ પુસ્તક ખરીદવાને દરેક માણસને ભલામણ છે.

છોટાઉદેપુરથી—અબ્દુલહુસેન શમશુદીન લખે છે કે-ધનવાન નામનું પુસ્તક તેની મહેનત જોતાં કીંમત રૂ. ૧૦ રાખી હોત તો પણ થોડી છે. આપે તે બનાવી દેશી ભાઇઓને ઉત્તેજન આપ્યું છે, આવું ગુણ ભરેલું ધનવાન પુસ્તક પાસે હોય ને ધંધો કરે તો ધનવાન થઇ શકાય તેમ છે.

ચીમઠાણાથી અબ્બાસઅલી શેખ ઇબ્રાહીમજી લખે છે કે આપના ધનવાન પુસ્તકથી મને સારો લાભ થયો છે. આ હિસાબે તેની કીંમત રૂ. ૨૫) રાખી હોત તોપણ ઓછીજ હતી ગરીબ વર્ગને માટે આ પુસ્તક ઘણુંજ લાભદાયક છે. અને આ પુસ્તક ખરીદવા દરેકને મારી ભલામણ છે.

વ્યવસ્થાપક ભાગ્યોદય—અમદાવાદ.

ભૂત ભવિષ્ય અને વર્તમાન કાળની વાત જાણવી હોય તો

ભવિષ્યવેત્તા (ચોથી આવૃત્તિ)

યાને ભવિષ્ય જાણવાની વિદ્યા—આ નામનું પુસ્તક મંગાવો. જે પુસ્તક ઉપરથી દરેક માણસ ભવિષ્યમાં શું બનશે તે જોઇ અને જાણી શકશે. તેમાં નીચે પ્રમાણે અનેક પ્રકરણો છે.કીં. રૂ. ૫-૦-૦ પોષ્ટ ૦-૮-૦.

પ્રા. ૧—૨—સંવત્સર, શક, માસ, અયન, રાશી, ગ્રહો, નક્ષત્રો, યોગ, કરણ, ચંદ્ર, વિગેરે જોવાની રીત. પ્રા.૩ તે દરેકમાં કરેલા શુભાશુભ કર્મોનું ફળ. પ્રા. ૪ થી ૯ ગ્રહોનાં ફળ, નાની મોટી પનોતી, અશુભ ગ્રહો, મહાદશા, દિનદશા, વિગેરે જોવાની રીત, પ્રા. ૧૦-૧૧ તમામ પ્રકારના મહુરતો જોવાની રીત. પ્રા—૧૨ લેણાદેણી, તારા, નાડી, યોની, ગણ વિગેરે જોવાની રીત, પ્રા-૧૩ ચોરાયેલી વસ્તુ જડશે કે કેમ તથા તે ક્યાં ગઇ છે તે જોવાની રીત, પ્રા. ૧૪ કાર્યસિદ્ધિ માટે પ્રશ્નો જોવાની રીત. પ્રા. ૧૫ જન્મ, માસ વીગેરેનું ફળ, પ્રા. ૧૬ ગ્રહો, અને રાશી, શુભાશુભ, રૂપ, રંગ, મૈત્રી વિગેરે જોવાની રીત. પ્રા. ૧૭—૧૮ જન્મોતરીની કુંડળીઓ બનાવવાની રીત ને તે જોવાનીરીત ૧ લાથી બારે ભાવનું, ગ્રહોનું રાશી વાર ફળ. દ્રષ્ટિનું ફળ, અંગ્રેજી રીતે ફળ, પ્રા. ૧૯ બારે ભાવોનું મિશ્રફળ, ભાગ્યોદય, દાસપણું, ભિખારીપણુ, રોગ, સ્ત્રીસુખ, લગ્નનું સુખ, પ્રજાનું સુખ, જીંદગીનું, શરીરનું સુખ, અકસ્માત ધનપ્રાપ્તિ રાજ્યલક્ષ્મી, વાહનનું, મકાનનું, માબાપનું, વિદ્યાનું, વંશનું, મિત્રનું, નપુષકપણાનું, મુસાફરીનું, બ્યાપાર, નોકરી, ધનસંપત્તિનું સુખદુઃખ ક્યારે મળે વિગેરે જોવાની રીત. પ્રા. ૨૦ ગ્રહોની દૃષ્ટિનું ફળ, પ્રા. ૨૧ સ્ત્રીની જન્મકુંડળી ઉપરથી સ્ત્રીનું, તેના પતિનું, સધવા કે વિધવાનું સુખ દુઃખ જોવાની રીત. પ્રા. ૨૨ થી ૨૭-હોરા, દષ્કાણ વિગેરે કુંડળીઓ જોવાની રીત. પ્ર. ૨૮ મું ઓધાન બાબત, સ્ત્રી ગર્ભ ધારણ કરે કે કેમ, સ્ત્રી પુરૂષનુ મૃત્યુ, ગર્ભવંતીને શું જન્મશે, હાથ પગ વગરનું બાળક અવતરવા બાબત. પ્રા. ૨૯—જન્મ વખતે અંધારૂં હતું કે દીવો

હતો વિગેરે ખાત્રી કરવાની રીત. પ્રા. ૩૦—રાજયોગ અને તેનું ફળ, પ્રા. ૩૧ થી ૩૩ નાભસ, પ્રવ્રજ્યા, ચંદ્ર વિગેરે, યોગો અને તેનું ફળ, પ્રા. ૩૪ બાળકને રીષ્ટ યોગ જોવાની રીત. પ્રા. ૩૫—૩૬, આયુષ્ય જોવાની રીત, ક્યારે ક્યા કારણથી મૃત્યુ થાય વિગેરે જોવાની રીત, પ્રા. ૩૭-૩૮, વર્ષ ફળ બનાવવાની જોવાનીરીત. પ્રા ૩૯ શરીરપરની રેખાઓ, નખ તલ, માંસ માથુ વગેરે ઉપરથી ભવિષ્ય જોવાની રીત. પ્રા. ૪૦ સ્વપ્ન ઉપરથી ભવિષ્ય જાણવાની રીત, પ્રા. ૪૧ મું હસ્તાક્ષરો ઉપરથી ભવિષ્યફળ, પ્રા. ૪૨ મું વરસાદ વરસશે કે કેમ. ક્યારે વરસશે. અનાજના ભાવતાલની વધઘટ, સુકાળ કે દુકાળ વિગેરે જોવાની રીત, પ્રા. ૪૩ મું નાસિકાના સ્વર ઉપરથી ભવિષ્યની વાત જાણવાની રીત પ્રા. ૪૪ મું રમલશાસ્ત્ર ઉપરથી ધારેલી ઇચ્છા પુરી થશે કે કેમ, જશ મળશે કે કેમ, ધંધામાં લાભ થશે કે કેમ, વિગેરે ભવિષ્યની વાત જોવાની રીત કીં. રૂ.૫—૦ અનેક અભિપ્રાયો મળ્યા છે. જુજ નકલો છે આજે જ મંગાવો.

પુનાથી એક ગૃહસ્થ—હું ભવિષ્યવેત્તાથી સામુદ્રિક શીખ્યો છું. અહિં યુરોપીયનોમાં પણ એ વિદ્યાથી પ્રતિષ્ટા મેળવી છે આપનો ઉપકાર માનુંછું.

મુંબઇથી હોરમસજી કા. દમગુયા—ભવિષ્યવેત્તા ઘણુંજ કામનું થઇપડયુંછે.

રાણપોરથી વીઠલજી લખમીચંદ-ભવિષ્યવેત્તા જોતાં આપે ઘણો શ્રમ લઇ સંતોષકારક બનાવ્યું છે.

વીરમગામથી ઉમીયાશંકર વૈદ્ય લખે છે. ભવિષ્યવેત્તા જોતિષવિદ્યાના અભ્યાસી બ્રાહ્મણો અને તમામને ઘણું ઉપયોગી છે એમ માનું છું. આવા તો સેંકડો અનુભવીઓના પત્રો મળ્યા છે. તમે તે વાંચશો એટલે તમારી પણ ખાત્રી થઇ જશે. આજે જ મંગાવી લ્યો. કારણ તેનાથી તમે જેમ દીવાથી અંધારામાં પડેલી વસ્તુ જોઇ શકો તેમ તમારા ભવિષ્યમાં શું બનશે તે, કયો ધંધો લાભકારક થશે, કઇ વસ્તુના ક્યારે ભાવ ઘટશે કે વધશે તે સર્વે જાણી શકશો. કીંમત રૂ. ૫—૦—૦

વ્યવસ્થાપક ભાગ્યોદય—અમદાવાદ.

ત્રિકાળદર્શક દર્પણ

અને

પ્રેતાવાહન વિદ્યા

આ પુસ્તકની ૧ આવૃત્તિ ૭ માસમાં ખપી જવાથી બીજી આવૃત્તિ હમણાંજ બહાર પડી છે. જેની અંદર પ્રા—૧—પ્રવેશ, ભાગ ૧ માં મેસ્મેરીઝમ અને હીપ્નોટીઝમ વિદ્યા, માર્જન કરી હીપ્નોટીઝમનો પ્રયોગ શી રીતે કરવો, ત્રિકાળજ્ઞાન શી રીતે મેળવવું અન્યને શી રીતે વશ કરવું. ભાગ ૨ માં યોગ વિદ્યા, જેમાં રાજયોગ, હઠયોગ, ઇશ્વરભક્તિ, યમ, નિયમ. આસન, પ્રાણાયમ. પ્રત્યાહાર, ધારણા, ધ્યાન, સમાધિ પ્રાપ્ત કરવી, અષ્ટસિદ્ધિ મેળવવાની કળા, મુદ્રાઓ વિગેરેનું વર્ણન, અને તેની સિદ્ધિ ભા—૩—માં ત્રિકાળદર્શક દર્પણ અને ત્રિકાળદર્શી આયના બનાવવાની વિદ્યા—દર્પણ બનાવવાની દવા અને તે જોવાની રીત, ત્રણકાળની વાત શી રીતે જાણવી ભા—૪ ત્રિકાળદર્શી વાટી બનાવવી, હજરત ભરવાની વિદ્યા. ભા—૫ પ્રેતાવાહનવિદ્યા—પ્રેતોને આવાહન કરી તેની સાથે વાતચીત કરવાની વિદ્યા ભા—૬ પ્લૅન્ચેટ બનાવવું અને ચલાવવું અને તે દ્વારા પુછેલા પ્રશ્નના જવાબ મેળવવા. ભા—૭ વશીકરણ વિદ્યા. ભા—૮ કોકશાસ્ત્ર અને રતીશાસ્ત્ર બ્રહ્મચર્ય, વીર્યપતન, શરીરરક્ષણ સ્ત્રીપુરુષના ભેદ, સ્ત્રીઓની પદ્મિની, ચિત્રણી, હસ્તીની, શંખીની એ જાતિ અને તેનાં લક્ષણો—કુમારી સ્ત્રીઓના બીજા ભેદ, જુદા જુદા દેશની સ્ત્રીઓ, સ્ત્રીઓની પરીક્ષા, પતિવ્રતા અને દુરાચારિણી સ્ત્રીઓનાં લક્ષણો, પુરુષોના શશક, મૃગ, વૃષ અને અશ્વ એ વર્ગો અને તેનાં લક્ષણો ગૃહસ્થાશ્રમનો આનંદ, પ્રજોત્પત્તિ, પ્રજા કેવી થાય, ગર્ભાધાન, આસન, મનમાં ઇચ્છા થાય તેવાં બાળકો જન્મે, ગર્ભની પરીક્ષા—પુત્ર જન્મશે કે પુત્રી તે, જલદી પ્રસવ થવાનો ઉપાય; વંધ્યા સ્ત્રીને ગર્ભ રહેવાનો ઉપાય, ગર્ભવંતી સ્ત્રી અને સુવારોગની દવા; વસ્ત્રાલંકારો ધારણ કરવા. ભાગ ૧૦ મો કામશાસ્ત્ર—સ્ત્રીઓની ખુબસુરતી.

ભાગ ૧૧ મું મંત્રવિદ્યા—વશીકરણનો; લક્ષ્મી પ્રાપ્તિનો, બાળરક્ષણનો, આહાશીશીનો; મહાલક્ષ્મીની સિદ્ધિનો ધંધો મળે ને ધન વધે તેનો; વેપારમાં ધન મળે ભુત કહાડવાનો, સર્પ, ઉતારવાનો, વિગેરે અનેક મંત્રો

ભાગ ૧૨ યંત્રવિદ્યા—જેમાં કષ્ટનીવારક, વશીકરણ, આકર્ષણ; સુખ પ્રસવનો, એકવીસો યંત્ર—વીસાયંત્ર; કાર્યસિદ્ધિના યંત્ર, બાળરક્ષક; પાશાર જવાનો; અખૂટ ભંડારનો; વેપારમાં લાભ થવાનો વિગેરે અનેક યંત્રો.

ભાગ ૧૩—તંત્રવિદ્યા—ઇન્દ્રજાળ, ભાગ ૧૪ જાદુઇ પ્રયોગો—જેમાં વશીકરણ તંત્ર, લીંબુ ઉછાળવું, નદીમાં દૂધની ધારા ચલાવવી; દીવાસળી; વગ દીવા કરવા. કાંકરાનો રૂપીઓ કરવો, ઝાડને મુઠ મારવી, ગળામાં છરી ઘેચવી, દેવતા ઉપર ચાલવું વિગેરે અનેક જાદુઇ પ્રયોગો છે. ભા—૧૫ ચમત્કારીક પ્રયોગોનો સમાવેશ છે. ભા.૧૬ હિપ્નોટીઝમથી અનેક રોગો મટાડવાની વિદ્યા છે. હજારો વ્યાધી માત્ર પાણીથી મટાડવાની વિદ્યા રંગ રસાયન વિદ્યા વીગેરે અનેક ઉપયોગી પ્રયોગોનો આ પુસ્તકમાં સમાવેશ છે. તેમાંનો એક પ્રયોગ સિદ્ધ કરવાથી હજારો રૂપિયા મેળવી શકાય છે. કીં. રૂ. ૫—૦—૦

કચ્છ અંજારથી વલભજી બાવજી લખે છે કે: આપનું ત્રીકાળદર્શ દર્પણ પુસ્તક મળ્યું વાંચી ઘણોજ આનંદ થયો છે. તેમાં ઘણીજ ઉપયોગ બાબતનો સમાવેશ કરેલો છે. અને તેથી આપનો આભાર માનું છું.

અબરામાંથી કાળીદાસ ઝાકાભાઇ લખે છે કે: આપનું ત્રીકાળદર્શ દર્પણ પુસ્તક ખરીદવાથી મને ઘણોજ ફાયદો થયો છે.

મુંબાઇથી ભુરાભાઇ કાળીદાસ લખે છે કે: આપનું ત્રીકાળદર્શ દર્પણ પુસ્તક ઘણુંજ ઉપયોગી છે. દરેકે દરેક કુટુમ્બે રાખવા યોગ્ય છે પુસ્તક પ્રકટ કરવાના તમારા શ્રમને ધન્યવાદ આપવો ઘટે છે.

મુંબાઇથી કેશવજી માધવજી લખે છે કે: આપના અભિલિતશિક્ષક અ ત્રીકાળદર્શક દર્પણ વીગેરે પુસ્તકો મંગાવ્યા જે વાંચી મને ઘણોજ સંતોષ પ્રાપ્ત થયો છે. પુસ્તકની કીમત રૂ. ૫—૦—૦

વ્યવસ્થાપક ભાઓદય—અમદાવાદ.

સરવૈ. રેવન્યુ અને ફોજદારી કાયદાનું જુથ

ચોથી આવૃત્તિ—આ પુસ્તકમાં ઇંડીઅન પીનલ કોડનો અગત્યની કલમો, ક્રીમીનલ પ્રોસીજર કોડ, ડીસ્ટ્રીકટ પોલીસ એકટ, વિલેજ પોલીસ એકટ, લેન્ડ રેવન્યુ કોડ; તે ઉપર થયેલી રૂલ, મામલતદાર કોર્ટ એકટ, ગમના ને તાલુકાના નમુના, સરવાયરની રૂલ, સર્કલ ઇન્સ્પેકટરની રૂલ. અફીણનોએકટ આબકારી એકટ, મીઠાનોએકટ ઇ૦ રૂ.૪—૦ ૧૦. ૨૦ કાયદાઓ

ઘરનો વૈદ—આ એક ઉત્તમ વૈદકનું પુસ્તક છે. જેના દશ ભાગ છે. તેમાં લગભગ ૫૦] પ્રકરણો છે. જેમાં શરીરનું ને તેની અંદર આવેલા અવયવોનું જ્ઞાન, ઇંદ્રિયોનું જ્ઞાન, વનસ્પતિ કોષ, કુદરતી ઉપચારો, દરેક રોગ, તેનાં કારણો, લક્ષણ, ને ઉપાયોનો સમાવેશ છે. કીં. ૦—૧૨—૦.

વૈદ યાને વૈદક ભાગ ૧ લો અને ૨ જો.

આ પુસ્તકમાં તમામ રોગ મટે એવાં ઔષધો અને વનસ્પતિશાસ્ત્ર આપવામાં આવ્યાં છે. આ ઔષધો અકસીર વનસ્પતીમાંથી તે શી રીતે બનાવવાં તથા કઇ દવા કયા રોગ મટાડે છે તે તથા નવા કમ કમ વનસ્પતીની કેવી રીતે બનાવવી તે તથા દરેક ધાતુ તથા વિષનું શોધન કરી ભસ્મો બનાવવાની રીત; તથા તેની બનતી માત્રાઓ; અવલેહો, ધૃતો તેલો, તથા આસવો વગેરે બનાવવાના પ્રયોગો દરેક માણસ સમજી શકે તેવા આપ્યા છે. કીં ૩ ૧ાા.

વીનોદચન્દ્ર—એક અતિ રસમયઅને બોધક વાર્તા છે. આ પુસ્તકમાં સત્યનો જય અને અસત્ય, પ્રપંચ, વ્યભિચારાદિ દુર્ગુણોથી થતા વિનાશોનો એવો ચિતાર આપવામા આવ્યા છે કે ખરેખર વાંચનાર મનુષ્ય ગમે તેવો દુર્ગુણી હશે તોપણ તે સદ્‌ગુણી થશે કીં રૂ.૧-૦

તપસ્વી રાજકુમાર—આ પુસ્તક વાંચવાથી અનેક ઐતિહાસિક બનાવો માણસોને આભા બનાવી દે છે, વાંચતાં તેને હાથમાંથી મૂકવું ગમતું નથી. મનુષ્યને આનંદમાં છક કરનાર ને બોધ આપનાર આ નવલકથા છે. કીં. રૂ. ૧—૮—૦

વ્યવસ્થાપક—ભાગ્યોદય—અમદાવાદ.

મુંબઇ ઇલાકાના સરકારી કેળવણીખાતાએ તેમ વડોદરા સ્ટેટમાં
લાયબ્રેરી માટે મંજુર થયેલ

હીંદુસ્તાનની તીર્થયાત્રા. [સચિત્ર.]

આ પુસ્તક હમણાંજ બહાર પડયું છે. તેની અંદર હિંદુસ્થાનમાં આવેલાં હિન્દુ, મુસલમાન, જૈનો, વિગેરેનાં યાત્રાઓનાં સ્થળો, ત્યાં કયે કયે રસ્તે જવાય છે તે, ત્યાં દર્શન કરવાનાં મંદિરો વિગેરે, તેનું શાસ્ત્ર પ્રમાણેનું માહાત્મ્ય, ઐતિહાસીક માહિતિ. ત્યાંના જોવા લાયક સ્થળો, ત્યાંની વેપારની કઇ કઇ વસ્તુઓ વખણાય છે. વિગેરે ઉપયોગી હકીકત આપેલી છે જેની અંદર આબુરોડ, અંબાજી, અજમેર, પુષ્કરતિર્થ, હીંગળાજમાતા, ઉદેપુર, જોધપુર, બિકાનેર, જેસલમેર, શ્રીનાથદ્વારા, કાંકરોલ, ઉજ્જન, ઓંકારેશ્વર, ઇંદોર, મથુરા, આગ્રા, દિલ્હિ, હરદ્વાર, લાહોર, અમૃતસર, પંજાબ, બદ્રીકેદારનાથ, શ્રીનગર—કાશ્મીર, લખનૌ અયોધ્યા, કાશી, ગયા, શ્રીસમેતશિખર, વૈજનાથમહાદેવ, કલકત્તા, જગન્નાથપુરી, મદ્રાસ, શ્રી સેતબંધુરામેશ્વર, શ્રીરંગજી, શિવકાંચી; વિષ્ણુકાંચી, સાક્ષીગોપાળ, કોચીન. તુળસી, નાસક, ત્ર્યંબક, પુના, મુંબાઇ, અમદાવાદ, શુકલતિર્થ, ડાકોર, દ્વારકાં, પ્રભાસપાટણ, ગીરનારપર્વત, પાલીતાણા વિગેર યાત્રાનાં સ્થળોનું વર્ણન. ત્યાં શું શું યાત્રા કરવાનું બાકી છે, શું જોવાલાયક જગ્યાઓ છે, વેપારની કઇ કઇ ચીજો છે, ત્યાં ઉતરવાની શી વ્યવસ્થા છે, ગાડી કયાં બદલાય છે વિગેરે ઉપયોગી સંપૂર્ણ માહિતીનો આ પુસ્તકમાં સમાવેશ છે.

જેમાં—કાશી, જગન્નાથપુરી, બદ્રીનાથ, કેદારેશ્વ, શ્રી સેતબંધુરામેશ્વર, અને દ્વારકાં એ ચારે ધામની યાત્રા; કાશી, કાંચી, (શિવકાંચી અને વિષ્ણુકાંચી) અવંતિકા, [ઉજ્જન] અયોધ્યા; મથુરા; માયા; (હરદ્વાર) અને દ્વારકાં એ સાત પુરી, ત્ર્યંબકેશ્વર, ઘુષ્મેશ્વર; ઓંકારેશ્વર; મહાકાળેશ્વર, સોમનાથ, કેદારેશ્વર; વિશ્વેશ્વર; વૈજનાથ; નાગેશ; મલ્લિકાર્જુન, રામેશ્વર અને ભીમાશંકર એ બાર જ્યોતિર્લિંગો, શંકરાચાર્યોના ચાર મઠો, શ્રીરંગક્ષેત્રની યાત્રાનાં સ્થળો, કેશરીઆજી, પાલીતાણા, સમેતશિખર, શેત્રુંજય; ગીરનાર; પાલીતાણા વિગેરે જૈનોનાં યાત્રાનાં સ્થળો, તેમજ અજમેર વિગેરે સ્થળનાં મુસલમાનોનાં યાત્રાનાં અને પારસીઓનાં ઉદવાડા વિ. સ્થળોનું વર્ણન છે.

દરેક માણસે આ ઉપયોગી પુસ્તકને પાસે રાખવાની જરૂર છે. જેની

અંદરથી યાત્રાનાં સ્થળોનું વર્ણન, ત્યાં જોવાલાયક સ્થળો, જવા આવવાની સગવડ ઉતરવાની સગવડ, વિગેરે શું છે, વેપારની કઈ કઈ વસ્તુઓ બને છે તેની હકીકત આપવામાં આવી છે. યાત્રાનાં સ્થળો ઉપરાંત હિંદુસ્તાનનાં બીજાં શહેરો મુંબાઈ, મદ્રાસ, કલકત્તા વિગેરે જોવા લાયક સ્થળો, વેપારનાં સ્થળો, વિગેરે શહેરોની પણ હકીકત આપેલી છે. તેથી આ પુસ્તક ઘણુંજ ઉપયોગી થઇ પડશે. યાત્રા કરવા જનારને તો આ પુસ્તક ખાસ પાસે રાખવા લાયક છે. વળી યાત્રા કરવા લાયક સ્થળો, દેવો, તેના ઐતિહાસીક માહિતી અને તે તે દેવો સંબંધી પુરાણો અને શાસ્ત્રોમાં કેવું મહાત્મ્ય છે તે વાંચવાથી પોતાના દેવતિર્થોમાં શ્રદ્ધા ઉત્પન્ન થવાની. થોડી નકલો જ છપાવી છે, માટે તુરત મંગાવી લેવું. કીં.રૂ.૫—૮

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદના પ્રમુખ અને લુણાવાડાના માજી દિવાન સાહેબ, રા. બા. હરગોવિંદદાસ દ્વારકાંદાસ કાંટાવાળા વડોદરાથી લખે છે કે:

હિંદુસ્તાનની તીર્થયાત્રા એ નામનું મોટું, સુંદર અને ઉપયોગી પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરીને રા જેઠાલાલ દેવશંકર દવેએ જેમ યાત્રાળુઓની ભારે ખોટ પૂરી પાડી છે, તેમ તે સામાન્ય પ્રવાસીઓને માટે છે પણ એક ભોમીયા તરીક ઉપયોગી થઇ પડે તેવું છે. બનતા સુધી જે તે સ્થાનોની માહતી સંપૂર્ણ આપવામાં આવી છે. ચિત્રોને નકશાવડે તેના ઉપયોગીતામાં વધારો થયો છે. તીર્થયાત્રાઓના સબંધમાં આ મોટું દળદાર પુસ્તક ગુજરાતીમાં એકે છપાયું નહોતું

શ્રીમત્પરમહંસ પરિવ્રાજકાચાર્ય શ્રીમદ્ શારદાપીઠાધિશ્વર જગતગુરુ શ્રીમદ્ શાન્ત્યાનન્દ સરસ્વતી સ્વામી દ્વારકાંથી લખે છે કે:

તમારા તરફથી હિંદુસ્તાનની તીર્થયાત્રા એ નામનું સચિત્ર પુસ્તક મળ્યું. તેનું અવલોકન કરતાં પુસ્તક હિંદુ, મુસલમાન, જૈન, ઇ૦ સર્વને યાત્રા—પ્રવાસમાં અતિ ઉપયોગી થઈ પડે તેવું છે. કારણ કે ટુંકામાં સઘળા પ્રકારની સંપૂર્ણ માહિતી તેમાંથી મળી શકે તેવું છે. વળી દરેક તીર્થનું મહાત્મ્ય વર્ણવી આ પુસ્તકના મહત્વમાં અભિવૃદ્ધિ કરેલી જોઇ અમને એમ કહ્યા વિના નથી ચાલતું કે: યોગ્ય ઉત્તેજનને પાત્ર આ પુસ્તક છે. ગુર્જર પ્રજા તેને આવકાર આપશે એવી અમે આશા રાખીએ છીએ.

દવે કેમીકલ વર્કસ—અમદાવાદ

૫૦૦પાંચસો રૂપિયા ખર્ચતાં ન મળે તે પુસ્તક માત્ર રૂ.૧૨માંજ

કાયદાનો શીક્ષક (ત્રીજી આવૃત્તિ)

જેની અંદર નીચે પ્રમાણે ફોજદારી રેવન્યુ અને દિવાની કાયદાઓ-આપેલા છે. જેની હજારો નકલો થોડાજ વખતમાં ખપી ગઈ છે, કાયદાનું જ્ઞાન દરેક માણસે મેળવવું જોઈએ. આ પુસ્તકને માટે કલેકટરો, હાઈકોર્ટ જડજો, સેસન જડજો, માજીસ્ટ્રેટો, દિવાનો, સરસુબા, વિગેરે અનેક વિદ્વાનોના હજારો અભિપ્રાયો મળ્યા છે. કીં. રૂ. ૧૨—૦—૦ છે.

ફોજદારી કાયદા.

ક્રીમીનલ પ્રોસીજર કોડ ટીકા સાથે,
ઇંડીઅન પીનલ કોડ ટીકા સાથે,
ડીસ્ટ્રીકટ પોલીસ એકટ. ડ્રામાએકટ
વીલેજ પોલીસ એકટ—રેલવેનો એકટ
વર્તમાનપત્રોનો એકટ,
જુગારીનો એકટ,
કાટલાં તથા અંતરના માપનો
હથીઆરનો કાયદો,
આબકારી એકટ
મ્યુનીસીપાલ એકટ.
પુરાવાનો કાયદો,

કારખાનાનો એકટ
નાટકોના ખેલનો કાયદો
વીમા કંપનીનો કાયદો
વૈદ્યોનો એકટ,
પેટંટ તથા નમુનાનો એકટ,
કોપીરાઈટનો કાયદો,
કંપનીનો એકટ,
ટ્રામવેનો કાયદો, પ્રેસ એકટ
સેનીટરી એકટ,
છાપવાના પ્રેસો ને વર્તમાનપત્રોનો કા.
મીઠાનો, તારનો, પોસ્ટનો, અફીણનો

દીવાની કોર્ટના કાયદાઓ.

સીવીલ પ્રોસીજર કોડ [પુરેપુરો],
મુદતનો કાયદો.
હીંદુ લૉ, કરારનો કાયદો,
રજીસ્ટ્રેશન એકટ
ટ્રાન્સફર ઓફ પ્રોપરટી એકટ.
કોર્ટશાસ્ત્ર,
ઇઝમેન્ટનો એકટ. ટ્રસ્ટ એકટ,
મૈયતનું લેણું વસુલ કરવાનો કાયદો
સગીરના વાલી નીમવાનો એકટ,

મુસલમાનોનો શરેહ, કોર્ટફીનો એકટ
સ્ટામ્પ ડયુટીનો કાયદો,
પારસીઓના વારસાનો કા.
વહેંચણ કરવાનો એકટ,
પ્રોબેટ તથા વહીવટની સનંદ લેવાનો
નાદારીના કાયદો.
મુસલમાનોને વકફ કરવાનો કાયદો
હીંદુઓની મિલ્કતની વ્યવસ્થાનો
દસ્તાવેજોના નમુના,

સ્ત્રીહિતશિક્ષક.

અને ચંદ્રકાંતાની આત્મકથા

આ પુસ્તકમાં લગભગ ૩૦ ઉપરાંત પ્રકરણોમાં—સ્ત્રીઓની મહત્તા પત્નીનો પતિ પ્રત્યેનો ધર્મ; પતિની પત્ની પ્રત્યેની ફરજ; પતિવ્રત ધર્મ શી રીતે પાળવું; સ્ત્રીઓનો વ્યવહારમાર્ગ; સ્ત્રીઓની જવાબદારી; સંકટ વખતે પતિને સહાય કેવી રીતે કરવી; સતી સ્ત્રીઓનું જીવન, સ્ત્રીઓનું ગૃહિણીપદ; સ્ત્રીઓને સ્વર્ગીય સુખ શી રીતે મળે; સ્ત્રી પુરૂષના ધર્મ સ્ત્રીઓનું શિયળવ્રત; વિધવા સ્ત્રીઓના ધર્મ; સ્ત્રીઓનું ઇશ્વરપરાયણ ધર્મ, સ્ત્રીઓ એ પતિની અર્ધાંગના છે. સંસારમાં સ્ત્રીઓની પદ, સ્ત્રીઓના ઉત્તમ આચાર વિચાર; સ્ત્રીરોગ ચિકિત્સા; બાળકોને કેવી રીતે કેળવવાં, બાળકોની દવાઓ વિગેરે ૩૦ પ્રકરણો ઉપરાંત—નીચે પ્રમાણે લગભગ ૧૫૦ ઉપરાંત સતી સ્ત્રીઓ ને મહાન પુરૂષોનાં જીવનચરિત્રો છે.

સતીસીતા; અનસૂયા; દેવહુતી; નર્મદા; સાવિત્રી; દમયંતી, દ્રૌપદી; મદાલસા; સુકન્યા, અહલ્યા; અરૂન્ધતી, વૃંદા, દેવયાની. શર્મિષ્ઠા, મૈત્રેયી ગાંધારી, તારામતી, મહાશ્વેતા; કાદમ્બરી; શકુન્તલા, લોપામુદ્રા, શાંડિલી; જરત્કારૂ; આમતી. વાગદેવી, અપાલા, વિશ્વવારા; ઘોષા, સત્યરૂપા; અંશુમતી, ભોગવતી; માયાદેવી, યશોધરા; શબરી, ગાર્ગી, સતી પાર્વતી; લક્ષ્મીજી; સરસ્વતી; ઇન્દ્રાણી; ઓખા; સત્યવતી, દુઃશલા માલતી; પદ્મા; પદ્મિણી સત્યભામા, કાલિંદી સરમા, અંજની; મૂર્તિ, શ્રદ્ધા; શુચિસ્મીતા, શશીકળા; ખન્ના, કલાવતી; સુનીતી શ્રુતિ, સુકલા, લીલાવતી; નાચી, સુલભા ચન્દ્રપ્રભા; બ્રાહ્મણી, કળાવતી, કર્માદેવી; કૃષ્ણાકુમારી; સત્યવતી; સંયુક્તા, કર્મદેવી; તારાબાઈ; વોમગીદેવી; રાજુલા, સોનરાણી; જસમા; ગુણસુંદરી, રાણકદેવી; વીરમતી; મીનળદેવી; લક્ષ્મીબાઈ, માણીબાઈ, શરત્સુંદરી, હેમંતકુમારી, પન્ના; સરદારબા, ચંદા, મીરાંબાઈ, યશોદા, મેનાવતી; અઘોર કામિની; બેહુલા; સુંદરબા, લાલબા; રૂપસુંદરી દેવી, રમા; વિદુલા; ચન્દ્રકાન્તા; શાન્તિકા, પદ્મિની; રામેશ્વરી; કાન્તિ; સુશિલા; જયા; કળાવતી

રોહિણી; મૃગનયની; મેના; ઉષાકુમારી; સારીકા; ભાનુમતી વિગેરે લગભગ ૧૫૦ ઉપરાંત સતી ઓનાં જીવનચરિત્રો ઉપરાંત.

રામચંદ્રજી; અત્રીઋષિ; કર્દમમુનિ; કૌશિક; સત્યવાન; નળરાજા; પાંડવો; ઋતુધ્વજ, ચ્યવન ઋષિ વિગેરે સેંકડો મહાપુરૂષોના તુલસીદાસ વિગેરે લગભગ ૧૫૦ ઉપરાંત પવિત્ર પુરૂષોના જીવનચરિત્રોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. આવુ અતિ ઉત્તમ પુસ્તક દરેક સ્ત્રી પુરૂષને વાંચી મનન કરવા જેવું છે. દરેક બાળકને અભ્યાસ કરાવવા જેવું છે. આ પુસ્તક એવું ઉપયોગી છે કે તે દરેક ઘરમાં હોવું જ જોઇએ. ગૃહસ્થાશ્રમમાં સ્વર્ગીય સુખનો અનુભવ કરાવી શકે છે. કીંમત રૂ. ૪–૦–૦

કરાંચીથી કરીમ વાલજી લખે છે કે આપનું સ્ત્રીહિતશિક્ષક પુસ્તક ઘણું ઉપયોગી છે કારણ કે તેમા સારાં દ્રષ્ટાંતો અને સતીઓની વાર વારતાઓનો સમાવેશ થાય છે તો તેથી આપનો ઘણોજ આભાર માનું છું. ને આપે લીધેલા શ્રમને માટે ધન્યવાદ આપુછું. ગૃહીણીરત્નમાળા, સુખી દંપતી અને સુખી ગૃહસંસાર એ નામના પુસ્તકો મોકલશો.

હાલોલથી ચુનીલાલ વીશ્વનાથ લખે છે કે આપનું સ્ત્રીહિત પુસ્તક મળ્યું તે પુસ્તક ઘણુંજ વિનોદાવક અને હાલના જમાનાની સ્ત્રીઓને સારી શીખામણ આપનાર છે પુસ્તકનો વાંચનાર મનુષ્ય સદઉપયોગ કરે તો તેની જીંદગી ઉત્તમ બનવા જેવું છે. ... આ પુસ્તક માટે આપનો આભાર માનું છું. વ્યવસ્થાપક અભ્યોદય—અમદાવાદ.

મહાત્મા ગાંધી અને હીંદના મહાન નરરત્નો

નામનું અતિ ઉપયોગી પુસ્તક કે જેમાં મહાત્મા મોહનદાસ ગાંધીજીનું જીવન ચરિત્ર; લો. મા. તિલક; દાદાભાઈ નવરોજજી; શ્રીયુત ગોખલે; દેશબંધુ ચિત્તરંજનદાસ; શ્રી લાલા લજપતરાય; પંડિત મોતીલાલ નહેરૂ; પંડિત મદનમોહન માલવીયા; શ્રી અરવીન્દ ઘોષ; કવી રવીન્દ્રનાથ ટાગોર ફીરોજશાહ મહેતાનાં જીવનચરીત્રો છે. ગ્લેઝ કાગળ પાન ૨૦૦. પાકું પુઠું. મહાત્મા ગાંધી અને તીલકના ફોટા સાથે. કીંમત રૂ. ૧-૮-૦ છે તે

એ ઉપરાંત આ માસમાં ભાગ્યોદયના ગ્રાહક થનારને નીચેનાં રૂ.૧૫-૪-૦ ની કીંમતનાં પુસ્તકો માત્ર રૂ. ૮-૦-૦ માંજ આપવામાં આવે છે.

	કીં. રૂ.	ગ્રાહક પાસે.		કીં. રૂ.	ગ્રાહક પાસે.
ગૃહીણી રત્નમાળા	૧-૮	૧-૦	રાજર્ષી	૧-૮	૧-૦
સુખી ગૃહ સંસાર	૧-૮	૧-૦	વિનોદચંદ્ર	૧-૦	૦-૧૨
સુખી દમ્પત્તિ	૧-૮	૧-૦	ઘરનો વૈદ્ય	૦-૧૨	૦-૮
વહુ ઠકુરાણી	૧-૮	૧-૦	વૈદ્ય માને વર્ધદક	૧-૮	૧-૦
પર્શીયન નાઇટસ	૧-૮	૧-૦	ભાગ ૧-૨		
તપસ્વી રાજકુમાર	૧-૮	૧-૦	મહાત્મા ગાંધી અને		
સ્વર્ગીય સુખ	૧-૦	૦-૮	હિંદના નરરત્નો	૧-૮	૧-૦

ઉપર પ્રમાણે ગ્રાહકો પાસે ઓછી કીંમત લેવાશે છતાં જે સામટાં ઉપરનાં પુસ્તકો મંગાવશે તેમની પાસે માત્ર રૂ. ૮-૦ લેવામાં આવશે. તમે ભાગ્યોદયના ગ્રાહક ન થયા હો તો આજેજ થશો તેનું લવાજમ રૂ. ૩-૦ ખર્ચવાથી ઘણા બીજા પણ લાભ થશે. આશા છે કે આજેજ તમે ભાગ્યોદયના ગ્રાહક થવા અમને લખી દેશો. ગ્રાહકને ભેટનું પુસ્તક રૂ. ૩-૪-૦ નું વી. પી કરીને લવાજમ વસુલ થાય છે. ભાગ્યોદયથી તમારૂં કુટુંબ આનંદી બને છે; સ્ત્રીઓ પતી સેવા કરનારી અને બાળકોને સુધારનારી બને છે. તેનાથી તમારા અનેક સંકટો; કલેશો અને દુઃખો પલાયન થઇ જાય છે. તેમાંના વિષયો વાંચવાથી તમને આત્માનાં અલૌકિક સામર્થ્યોની પ્રાપ્તિ થતાં દીવ્ય સુખનો ગૃહસ્થાશ્રમમાંજ અનુભવ કરી શકો છો. આશા છે કે આજેજ ગ્રાહક થવા કાર્ડ લખી દેશો.

વ્યવસ્થાપક ભાગ્યોદય અમદાવાદ.

સ્ત્રીને એકેએક રોગના પંજામાંથી બચાવી શક્તિ આપી પુષ્ટ કરનાર

સુંદરીસાથી (રજીસ્ટર્ડ)

(લાખો સરટીફીકેટો મળ્યાં છે.)

મંગાવો—સ્ત્રીઓના તમામ રોગને માટે **અકસીર છે. સ્ત્રીઓના** માસિક દરદ જેવાં કે, લોહીવા, પ્રદર, રજા અને **શ્વેત** જેવી ગુહ્યસ્થાનમાંથી ચીકણી, કાળી, પીળી, મગજુગની અગર લાલ રંગની લોહી **જેવી રસી વહ્યાં** કરે છે, પેશાબે બળતરા થાય, હાથ પગના તળીયામાં, **કેડમાં માથામાં અને** કામ વખતે આખા શરીરમાં શણકા મારે, હાથ સુન **અને બળતર** થાય, ઝીણો તાવ હમેશાં આવે, શરીર નકામું પોચી પુણી **જેવું થાય**, આંખોનું તેજ કમી થાય. દિવસે દિવસે શરીર સુકાઈ બેહાલ **થાય, અશક્તિ** આવે અને કામ થઈ શકે નહિ. આખો દિવસ કેડ અને **માથું** દુઃખ્યા કરે; તાવ, ઊધરસ, દમ, ખાંસી, સોજો; ઉલટી, અરુચી, માસિક **અટકાવ**—દરમ્યાન સંબંધી તમામ રોગ, ગર્ભાશયની પીડા, કસુવાવડ સુવારોગ વિગેરે તમામ રોગ **અને** આવાં અનેક દરદોના મમુદને આ **સુંદરી સાથી** એકદમ મટાડી શકે છે; અત્યાર સુધીમાં હજારો **સ્ત્રીઓએ** આ **દવાથી** ગર્ભ ધારણ કરી બાળકને જન્મ આપ્યો છે.

આ **સુંદરીસાથી** બાળા, યુવાન, અને વૃદ્ધ દરેક **સ્ત્રીએ હમેશાં** વાપરવા લાયક છે. જેથી તેઓના **તમામ** રોગ મટાડી **શરીર પુષ્ટ કરે છે** દરમ્યાનના રોગો થવા પામતા નથી અને ગર્ભાશયને ગર્ભ **ધારણ કરી શકે** તેવું બનાવી પુખ્ત વયે ગર્ભ ધારણ થાય છે. **પીવામાં સ્વાદિષ્ટ છે. બાટલી ૧ ની** કીંમત રૂ. ૧) ત્રણ બાટલીના રૂ. ૨—૧૦—૦ પોસ્ટ ૦—૧૧—૦

આ માટે હજારો અભિપ્રાયો મળ્યા છે. હજારો **સ્ત્રીઓ** તેનો **લાભ** ઉપયોગ કરે છે તેમજ ઘણી ઉત્તમ ગણે છે. દરેક **સ્ત્રીએ** બાળકીથી **વૃદ્ધ થતાં પર્યંત** આ બાટલી સાથે રાખવી **જોઈએ**. તેના વાપરનારા કહે છે કે

જુનાગઢથી રેલવે ગાર્ડ રહેમાનદાદ લખે છે કે તમારી સુંદરીસાથી**ની દવા ઘણી અકસીર છે, તેથી ઘણો સારો ફાયદો થયો છે, જેથી તે**

વાપરવા હું ઘણાને ભલામણ કરું છું.

કરાંચીથી રતનશી લખમશી લખે છે કે—સુંદરીસાથીની દવા ઘણીજ સારી છે. મેં મારા ઘરમાં બે બાટલી વાપરી તેથી તમામ રોગમાં ફાયદો થયો છે. ને એક બાટલી મારા સ્નેહીને આપી તેને પણ ફાયદો થયો છે માટે બીજી ૩ બાટલી મોકલશો. અમો તમારો મોટો આભાર માનીશું.

રાણાવાવથી મામદ આમદ મુનડા લખે છે કે:—તમારી દવા સુંદરીસાથીથી અંગમાં તન્દુરસ્તી સારી રહે છે ને ઘણો ફાયદો થયો છે ત્રણ બાટલી વાપરવાથી પુરેપુરો આરામ થયો છે.

આમલીયારાના ના. ઠાકોરસાહેબ લખે છે કે—સુંદરીસાથીથી ફાયદો થયો છે. કોઇ પણ ન મટતા રોગની સલાહ મફત મળે છે.

રોજકથી ભગત લાલા પરસુરામ લખે છે: તમારી સુંદરીસાથી દવાથી મારા ઘરમાં ફેર છે. માટે બીજી ૩ મોકલશો.

સટાઈ થી બાકસાર મોહમ્મદ અબ્દુલ કરીમ લખે છે કે: આપની સુંદરીસાથીથી મારી ઓરતને ઘણો સારો ફાયદો થયો છે. મારી ઓરતને હંમેશાં માથુ અને કમરમાં દરદ રહેતું, બદન સુકાઇ ધોળી પુણી જેવું થઇ ગયું હતું. પરંતુ આપની સુંદરીસાથીના સેવનથી ઘણો ફાયદો માલમ પડયો છે એ બદલ આપનો ઘણોજ આભારી છું.

ફતેહપુરથી પટેલ લલુભાઇ જેરભાઇ લખે છે: આપની **સુંદરીસાથી** દવાથી આરામ છે બીજી ૩ બાટલી તુરત મોકલશો.

સીગામ થી પ્રીરિત માધવ કરશન લખે છે: તમારી સુંદરીસાથી દવા વાપરી તેથી ફેર પડયો છે માટે બીજી ૩ બાટલી મોકલશો.

ટાંગુ (બરમા) થી જુનાગઢવાળા મોહમદ કાસમ લખે છે કે: આપની સુંદરીસાથી ૨ બાટલીની સૂચના પ્રમાણે ઉપયોગ કીધો છે. તેના ગુણ સરસ રીતે ફાયદાકારક છે. તે ચોક્કસ ખાત્રીપૂર્વક છે. આથી અમારા સર્વે ભારતી હિન્દી ભાઇઓને. વિનંતી કે દરેકે આ દવાનો કરવો અને ફાલતુંખર્ચથી બચવું. આથી આપણી હીન્દના પુત્રોને ઉતેજન મળે અને ખરી સ્વદેશ સેવા કીધી કહેવાય.

મંદરોઇથી પા. ખુશાલ લખમણ લખેછે: આપની **સુંદરીસાથી** દવા સ્ત્રીઓના દરદમાં સારી ગુણકર્તા નીવડી છે. બીજી ત્રણ બાટલી મોકલશો.

વ્યવસ્થાપક ભાગ્યોદય—અમદાવાદ.

પ્રમેહ નિવારણ પીલ્સ

આજકાલ સેંકડે પોણોસો માણસોને આ રોગ લાગુ પડેલો જણાય છે. કોઈને પ્રમેહ થયેલો હોય છે, તો કોઈને મધુપ્રમેહ; પેસાબે અગન બળે છે; ધાતુ જાય છે; કોઈને મીઠો કે સાકરીયો—મધુપ્રમેહ થયેલો હોય છે. નાના કે મોટા સર્વ કોઈ તેનાથી રીબાતા હોય છે. જો તમને પ્રમેહ કોઈપણ પ્રકારનો પરમીયો; કે મધુપ્રમેહ થયો હોય તો આજેજ પત્ર લખી અમારી પ્રમેહ પીલ્સ મંગાવો. તેનાથી હજારો માણસોને પ્રમેહનો રોગ મટયો છે; તમને પણ મટશેજ. પ્રમેહને માટે આ દવા તરત અસર કરનાર અને ચમત્કારી છે. ડબી ૧ ની કીંમત ૨-૦-૦, અનુપાનના ડબાની કી. રૂ. ૨-૦-૦ દવા એક માસ ચાલશે. તેથી જરૂર આરામ થશે. હજારો સરટીફીકેટો મળ્યાં છે.

ખંડરોથી કામેશ્વર નથુરામ લખે છે કે આપની પ્રમેહની ગુટિકાથી પ્રમેહ મટયો છે. ઘણી દવાઓથી ફાયદો ન થયો તે આ દવાથી મટયો છે.

વડોરાથી પરમાનંદ હરિલાલ મુનશી લખે છે કે—આ દવાથી પર-મીયાના ઘણા જુના દરદીને આરામ થયો છે.

ભંડારાયાથી ગવરીશંકર ત્રીભોવન લખે છે કેઃ પ્રમેહ પીલ્સથી મને ઘણો ફાયદો થયો છે હવે મને પ્રમેહની જરાપણ અસર રહી નથી.

હુબલીથી નરશી શીવજી લખે છે આપની પ્રમેહપીલ્સ વાપરવાથી એકદમ આરામ થઈ ગયો છે તેથી આપને જેટલો ધન્યવાદ આપીએ તેટલો થોડો જ છે.

ખાખરેચીથી વૈદ્ય સીમોન દાનીયલ લખે છેઃ આપની પ્રમેહ પીલ્સ અનુપાન સહિત વાપરવાથી ફતેહમંદ નીવડી છે. તે દરદીને ઘણીજ માફક આવી છે. કોલેરા પીલ્સની ડબી ૧૨ મોકલી આપશો.

દવે કેમીકલવર્કસ—અમદાવાદ.

ગમે તેટલા વૈભવો અથવા ધનદોલત હોવા છતાં પણ જો શરીરમાં શક્તિ નહિ હોય તો તે સર્વ સુખ નકામું છે.

ટૉનીક પીલ્સ

આ દવાથી શરીરમાં શક્તિ આવે છે. કાટ; ચુસ, કળતર, અશક્તિ દોડ ચડવો; કમર દુખવી મટે છે. મગજે થંડક આપે છે; અને શરીરમાં નવી શક્તિ ઉત્પન્ન કરે છે. ધાતુગત દોષો મટાડી, ખરૂ પુરૂષત્વ બક્ષે છે. પેશાબ, કે સ્વપ્ને, કે કોઇપણ રસ્તેથી ધાતુનું જવું બંધ કરી ધાતુને બદ્ધ કરી વધારે છે. લોહી સુધારે છે. અને સંસારના ખરા આનંદનો સ્વાદ ચખાડે છે. તમામ વૈભવ હોવા છતાં પણ જો શરીર નબળુ હોય, વીર્યની ક્ષીણતા હોય, અને ધાતુનું કમજોરપણું હોય તો તે સર્વ વૈભવો નકામા છે. આજકાલ ખરાબ કુટેવોથી, બ્રહ્મચર્યનું ન પાલન કરવાથી; અને બાળલગ્નથી ઘણા યુવાનપુરુષો નિસ્તેજ અને વીર્યવિહિન થઇ ગયેલા હોય છે. તેવા મનુષ્યોએ ફરી નવેસરથી યુવાનાવસ્થાના ખરા આનંદનો ઉપભોગ કરવો હોય તો અમારી આ દવા એકવાર વાપરી જોવી. ઘણા માણસોએ તેનો લાભ મેળવી નવી જુવાની; નવું બળ અને નવા ઉત્સાહને મેળવ્યો છે, કીં. રૂ ૧. ત્રણનાં કીં રૂ. ૨—૧૦. આ સિવાય તમામ રોગોની દવા મળશે.

પ્લેગકીલર—આ દવાથી ઘણા પ્લેગના દરદીને ફાયદો થયો છે. પ્લેગ થયો હોય તો તરત મટે છે દવા પીનારને પ્લેગ થતો નથી કીં. રૂ, ૧—૦ ડઝનની રૂ ૮—૦

પેનહરબામ

આ બામ ચોપડવાથી—માથાનો દુઃખાવો, વા, ચસકા, કળતર તરત જ મટે છે. સંધિવા ઉપર ગુણકારી છે કિ.૦—૮—૦ ત્રણ બાટલીની રૂ.૧—૦

વધરાવળ ગુટીકા,

આ દવા ખાવાથી વધરાવળ, સારણ ગાંઠ, ઘણા માણસોને મટી જાય છે. કીં. રૂ. ૨—૦ મલમની કીં. રૂ. ૦॥

દવે કેમીકલ વર્કસ—અમદાવાદ,

હીસ્ટીરીઆ પીલ્સ.

સ્ત્રીઓને જુવાન વયમાં આ રોગ લાગુ પડે છે. પછાડ આવે; બેભાન થઈ મોઢે ફીણ આવે; હાથપગ ઘસે; કેટલીક સ્ત્રીઓ ધુણે ને હવારી કરે છે. કેટલાક ભુતના વ્હેમમાં ભુવા આખડીમાં પૈસા ખર્ચે છે. આ દવાથી ગમે તેવો જુનો હીસ્ટીરીઆ; વંધ, મૂર્છા, અને ફેફરૂં મટે છે. ઘણી સ્ત્રીઓના રોગો મટી ગયા છે એક વાર વાપરવા ખાસ ભલામણ છે. કીં. રૂ. ૨—૦—૦ અનુપાનની કીં રૂ ૨, મળી રૂ.૪—૦—૦ સુંઘવાની ડબી રૂ. ૧ની મફત મળશે.

મણુંજથી ભગવાનજી રણછોડજી લખે છે કે;—અમારા ઘરમાં એક બાઈને હીસ્ટીરીઆ પીલ્સ અને અનુપાનનો ઉપયોગ કરાવ્યાથી અઠવાડીયું ન થયું તેવામાં તો તેને આરામ થઈ ગયો એથી મને નિશ્ચય થયા છે કે હીસ્ટીરીઆ ઉપર તમારી એ દવા રામબાણ નીવડી છે.

હરસનાશક ગુટિકા

આ દવાથી તમને ગમે તેટલી લાંબી મુદતના હર્ષ હશે, લોહી પડતુ હશે કે સુકા હશે અને કોઈ પણ ઉપાયે મટતા નહિ હોય, ઘણી દવાઓ કરી કંટાળ્યા હશો, ઓપરેશન કરાવી થાકયા હશો તોપણ આ દવાથી હરસ મટશે. દુઝતા હરસ હશે ને લોહી પડતું હશે તે તો એક જ
દ૧ મટી જશે. આ દવા હરસ ઉપર એવી ગુણકારી જણાઈ છે
કે હજારો માણસોએ પોતાનું હરસનું દરદ નાબુદ કર્યું છે. આ
પબ સંકડો સર્ટીફીકેટો મળ્યાંછે, કીંરૂ ૩—૦ અનુપાનના ડબાની કી. રૂ ૨

સ્વામીનારાયણના મંદિરના કારભારી મી. મગનલાલ લખે છે કે તમારી હરસની દવાથી મને પચીસ વર્ષનું હરસનું દરદ મટયું છે, હું ઘણી દવા કરી કંટાળી ગયો હતો પણ તમારી દવાથી મને ફાયદો થયો છે જેથી હું ઉપકાર માનું છું. હરસને માટે આ દવા અસર કરનારી છે.

દવે કેમીકલ વર્કસ અમદાવાદ.

રાજર્ષિ—સંસારમાં સર્વ વૈભવો છતાં એક રાજા રૂક્મિણજીવાળા શી રીતે ગાળી શકે છે. અનેક લોભ લાલચથી ન ફસાતાં, પ્રપંચની જાળમાં ન ફસાતાં છેવટે રાજપાટને છોડી ચાલ્યા જાય છે અનેક પ્રપંચીઓ તેને હેરાન કરવા મથે છે. છતાં પ્રભુ ઉપર શ્રધા રાખવાથી તે પ્રપંચોમાં વધુ ... પાછું રાજ મળે છે. કી. રૂ. ૧—૮